

CATALUNYA FRANCISCANA

ANY LII - NÚM. 252 - MAIG-AGOST DE 2016

Ramon Lull
Entrevista a Joan Botam
Constantin Brâncuși
L'amor no es mereix

Foto coberta:
L'Anunciació de Fra Angélico
Convent de Sant Marc. Florència, 1449.

EDITA:
Caputxins de Catalunya i Balears
www.caputxins.cat

DIRECTOR:
Josep Manuel Vallejo

CONSELL DE REDACCIÓ:
Montse Andreu
Enric Emo
Jesús Romero
Gemma Cervera
Marta Palau
Anna González

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ:
Esteve Fornaguera
Avda. Diagonal, 450
08006 Barcelona
Telèfon 934 161 812

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ:
Normal: 20 €
De suport: 30 € per amunt

Dipòsit legal: B. 8297-59

ÍNDEX

EDITORIAL

APRENDRE A REBRE
Josep Manuel Vallejo 41

ESPai FRANCISCÀ

Articles

50 ANYS DE LA CAPUTXINADA.
ENTREVISTA A JOAN BOTAM
Josep Manuel Vallejo 42

**SOBRE JOAN MARAGALL,
RAMON LLULL I ELS MARS INFINITS**
Eduard Rey 48

L'AMOR NO ES MEREIX
Josep Manuel Vallejo 50

SEGUIR JESÚS DESCANSA
Llorenç Sagalés 56

ACOLLIR
Jacint Duran 58

LA VISITA
Jesús Romero 60

"DE LA CORRECCIÓ" (II)
Kajetan Esser 61

ESPai CENTRAL: RECERCA 65

**RAMON LLULL:
UNA VIDA LLIURADA A L'AMOR DE L'AMAT**
Francesc Tous

ESPai BÍBLIC – TEOLÒGIC

JESÚS EN L'EVANGELI DE JOAN
Francesc M. Sánchez 64

ESPai ARTÍSTIC

CONSTANTIN BRÂNCUSI
Gemma Cervera 73

NECROLÒGICA

FRA ANTON SOLÉ I CUNILLERA
Joan Botam

LLIBRES

VIATGE AL COR DE LA FE
Valentí Serra 82

**MIRALL DE VIDA. UNA LECTURA QUOTIDIANA
DE L'EVANGELI**
Gabriel Magalhães 83

HOMENATGE A SOR PIERRETTE PRAT
Josep Lluís Bronchal 83

**¡UN HALLAZGO! LA NUEVA VIDA DE
FRANCISCO DE ASÍS, DE TOMÁS DE CELANO**
Jacques Dalarun Josep Manuel Vallejo 84

EDITORIAL

APRENDRE A REBRE

FRA JOSEP MANUEL

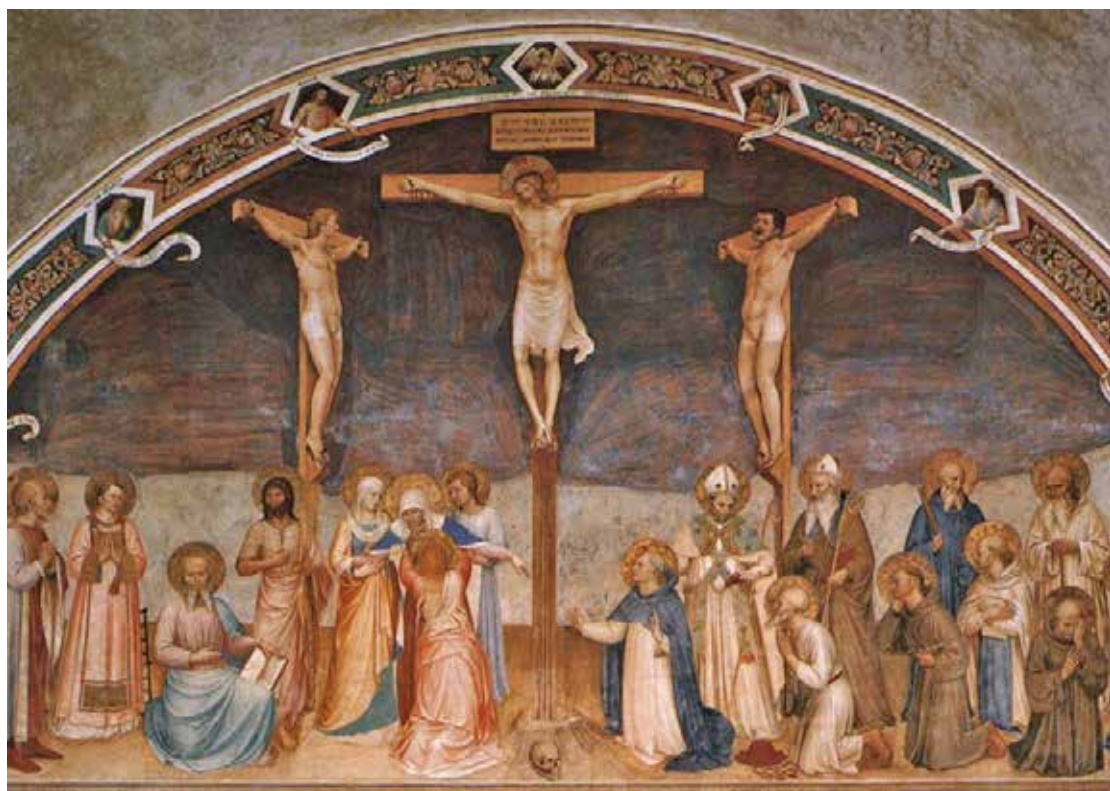
Estem acostumats a pensar que l'amor cristià consisteix a donar i donar-se, i és cert, però li falta un aspecte important. Déu-Trinitat, de qui estem fets a imatge i semblança, és Amor compartit, de donar i rebre, d'interpenetrar-se mútuament. D'aquí la importància d'aprendre a rebre, de deixar-se acollir, de deixar-se estimar.

Quan Jesús envia els setanta dos deixebles a preparar-li el camí, els envia "sense bossa ni sarró" (Lc 10,3), a dei-

xar-se acollir, per fer surar la bondat que tenen a dins les persones.

Déu mateix a l'alzina de Mambré (Gn 18) en aquells tres misteriosos pelegrins, s'acull a l'hospitalitat d'Abraham, i Jesús es deixarà acollir a casa de Marta i Maria i a la de Zaqueu, Mateu i els deixebles d'Emaús...

Deixar-se acollir és el primer graó de l'amor i la humilitat, el sopar i la sobretaula el lloc de la conversa, l'encontre i l'evangelització.

50 ANYS DE LA CAPUTXINADA. ENTREVISTA A JOAN BOTAM

FRA JOSEP MANUEL VALLEJO

Enguany es compleixen 50 anys de la Caputxinada, la tancada d'estudiants i intel·lectuals que es va produir al convent dels caputxins de Sarrià durant el franquisme. És per aquest motiu que hem volgut entrevistar a fra Joan Botam, provincial llavors dels caputxins, que va acceptar d'acollir 500 persones, amb l'edifici rodejat per la policia.

Benvolgut Joan, a cinquanta anys vista de l'esdeveniment, amb tota la memòria que pots tenir del que ha passat després, ¿quin significat ha tingut la Caputxinada?

A la Caputxinada se la considera un esdeveniment d'àmplies connotacions socials, culturals i polítiques al nostre país. Marca un abans i un després del llarg camí de resistència a la dictadura franquista. Amb la creació de "Comissions Obreres

de Catalunya" (CC.OO.), a la parròquia de Sant Medir de Barcelona, l'any 1964 i, dos anys més tard, el "Sindicat Democràtic d'Estudiants Universitaris de Barcelona" (SDEUB), als Caputxins de Sarrià, la generació dels fills i filles dels pares que no havien fet la guerra civil surt de l'anomiat amb dinàmiques socials cada dia més consistents i, com a conseqüència, el règim s'ha d'esforçar per aguantar amb moral cada dia més de retirada. No exclosos, cert, els intents fallits de seducció que reintentava, com quan Fraga Iribarne ve a Catalunya com a mantenidor dels Jocs Florals, ni deixats de banda els mecanismes d'estat, de bèstia ferida. No havia acabat encara el temps d'anar a la presó i coses pitjors per crims de rerefons ideològic.

Això vol dir que actes com la Caputxinada era normal que s'acollissin en els convents.

Els anys seixanta coincideixen a casa nostra amb la pentecosta del Concili Vaticà II, d'obertura al món, de compromís dels cristians de base amb la justícia i la defensa dels drets humans. Fou gràcies al diàleg freqüent dels vicaris episcopals de Barcelona amb representants de la "Reunió d'abats i provincials de Catalunya"(RAP), junts anomenats "els Coronels", que els

responsables d'entitats eclesials (rectors de parròquies, de col·legis i de residències de religiosos i religioses) comptaren, a l'època, amb un directori de criteris extrets d'experiències anteriors, que oferien normes, amb el risc corresponent, a propòsit de la prestació de locals a entitats i associacions de caràcter il·legal. Calia, per exemple, parlar i concretar les reunions amb persones físiques a l'hora d'acceptar el compromís, deixar clar que tota mena de violència n'era exclosa, que la reunió es faria amb discreció i comportaments correctes... El documental "Santuaris de l'antifranquisme – Religiosos catalans que van lluitar contra la dictadura", dirigit per Llúcia Oliva i realitzat per Miguel Mellado, no fa gaires dies a la cartellera d'alguns cines, explica prou bé, la freqüència amb què es produïen aquests actes d'acolliment i en manifesta, sobretot, la grandesa d'esperit en circumstàncies penoses de difícil discerniment.

Una cosa que no queda clara en el llibre que acaba de sortir¹. Quan el Ferran Aguiló et va dir que vindria un grup, ¿et va explicar què era allò del sindicat?

No. Potser ni ell mateix en podia saber les característiques i objectius del grup. Sospitava, amb raó, que la reunió que demanava seria grossa i així ho va insinuar en posar-me'n al corrent i, és per això, que vaig dir-li que em tingués informat, que seria a casa tot el dia. Basili de Rubí i Jordi Llimona, que de feia temps tenien contactes amb el món universitari i intel·lectual i, de fet, van fer de pont als promotors de la reunió per arribar al Ferran Aguiló, segurament devien disposar de més elements d'informació, no gaires més; s'ha de dir que aquests promotors van actuar en tot de manera intel·ligent, sense fer soroll, amb eficàcia. Sabien que la policia del règim no els deixava un sol moment de cua d'ull.

¿Quin contacte teníeu amb la universitat? Perquè si ens van demanar això, es pressuposa que hi havia uns lligams...

En bona part les relacions nostres amb el món intel·lectual i, doncs, universitari, se sostenien a Franciscàlia, l'espai de retrobament, d'informació, formació i diàleg d'accent franciscà impulsat per Basili de Rubí i, als seus començaments, per Sever de Montsonís, amb un notable grup de laics, el qual, amb cobertura canònica, resultà ser una clara referència dels temps conciliars. Hi recordo, entre d'altres, Jordi Maragall, Anton Cañellas, Miquel Coll i Alentorn i Josep M. Piñol.

I ara, mirat amb perspectiva, això va obrir una de les portes per a la democràcia. Però cinquanta anys després, ¿tu creus que les expectatives que llavors es van obrir s'han complert?

Per als qui sincerament opten per la democràcia no crec que les expectatives s'exhaureixin a la pràctica mai. La democràcia suposa vida, creixement, participació, diàleg, configuració i execució de projectes per al bé de tot el poble. Durant els anys seixanta hi havia cada dia més motius per esperar. Els passos endavant eren petits però intensos, costosos però agraïts. El poble tendia a magnificar-los; era la manera d'ajudar-se a sortir del túnel, a extreure forces d'on fos, a maldar per allò "impossible"... A partir de la Caputxinada, amb la taula rodona, la coordinadora de forces polítiques i l'assemblea de Catalunya, l'any 1972, som on som. Un país amb unes institucions més ajustades a la democràcia, una transició confusa, amb grans concessions al "statu quo", però, tanmateix, transició, unes assignatu-

1. CLARA FONS DUOCASTELLA, *La Caputxinada. Frares compromesos amb el país i la llibertat*, Ed. Mediterrània, Col. A La Caputxina, Barcelona 2016.

res pendents que Déu n'hi do, si tu vols, de resultats poc brillants, però caminem... Ho fessin també les Esglésies, sense pors, amb total actitud de servei al poble de Déu al qual ens devem!

És un signe. Però el nivell de democràcia i d'ètica política que tenim ara...

És poc afalagador, ben cert. Però és el que hi ha. Ens hem dedicat a disparar pedres a la casa del veí. Ens ha faltat magnanimitat, visió de país, de subjecte ampli. Hem desatès amb precipitació la base social, el poble-poble, i ens hem enderiat amb ideologies, confessions de signe religiós, associacions i partits polítics. Tot això ho necessitem, però els instruments mai no han de convertir-se en darrer objectiu. D'on tantes forces perdudes i tan cansament. Una família, una comunitat, una Església, un país es construeixen des de la dignitat, des de la sinceritat i coherència de respostes

personals. Ho deia John Fitzgerald Kennedy: "No ens preguntem pel que el país ens pot donar; preguntem-nos més aviat pel que nosaltres li podem oferir". Al seu torn, Francesc Macià mai no deixà de banda en les seves abrandades proclames polítiques els valors espirituals.

¿I a nivell eclesial?

L'experiència eclesial, de regnat de Déu en el temps, és humana i alhora divina. Un esclat de presència divina, per Jesucrist, més que un començament i un acabament. Els creients tendim a primera vista a aturar-la, ens sentim insegurs, tenim por. L'Esperit, en canvi, l'Esperit de veritat, invita constantment a més. L'Església és profecia i, perquè és relacional tanmateix demana instruments, organització, serveis. És servei! Un equilibri difícil d'aconseguir que, com s'ha demostrat, també entre nosaltres és poc satisfactori atesos els reptes que tenim al davant. D'autogovern polític en tenim poc a Catalunya, però d'autogovern eclesial menys encara. Al respecte, ¿què se n'ha fet del Concili Provincial Tarraconense, de l'anomenada conferència episcopal catalana, de la regió eclesiàstica, de l'episcopat català?

I els Abats i Provincials, ¿què han significat en tots aquests anys?

De reunions d'abats n'hi havia abans de la Caputxinada. Els abats de Montserrat i de Poblet maldaven per mantenir-se fidels conjuntament a la tradició monàstica benedictina. La Caputxinada fou l'espurna que invità aquests abats a ampliar les seves trobades als provincials dels ordes i congregacions de més implantació a Catalunya. De fet, ens posarem a caminar rere la visita que personalment vaig fer-los un a un per agrair la carta col·lectiva de suport que van fer al moment que la premsa del règim va

descarregar contra nosaltres tota mena d'insults i acusacions. La reunió, anomenada RAP, mai no ha estat alternativa a res, ni als bisbes, ni a la CONFER, ni a la instància unificada de religiosos i religioses que ara tenim, la URC. Ha mantingut amb encert el perfil d'un club d'amics que conviuen jornades completes quan ho creuen oportú, onsevulla que sigui, pregunten, s'informen, reflexionen i, si cal, fan propostes, com la presentada al Vaticà en temps del nunci Luigi Dadaglio sobre la renovació de l'episcopat a Catalunya. La RAP ha buscat sintonies amb els bisbes i, en temps difícils, amb el laïcat. També amb les religioses, les quals, a hores d'ara, compten així mateix amb un assaig de retrobament paral·lel molt actiu.

Una cosa que sí impressiona de tu, tant durant la Caputxinada com del que jo et conec de després, és una certa serenor. ¿D'on la treus?

Et deus referir a la meua actitud "fortiter in re suaviter in modo" en acceptar sense temps de pensar-ho els participants assetjats a la sala d'actes del convent com a hostes, el vespre del dia 9 de març de 1966, quan es produí l'impasse dels seus representants amb el comissari de la policia social. I, potser més, quan l'endemà responc a les exigències del governador civil de treure'ls, que carregà sobre les meves espatlles amb totes les seves conseqüències. Doncs sí, hi deu haver algun secret. ¿Quin? En els casos concrets, la plena seguretat que comptava amb la fraternitat. Sempre he cregut en la força dels germans. "La comunitat mai no s'equivoca", afirmava un famós professor caputxí de periodisme en temps franquistes. "I si ho fa, –seguiu contundent–, en surt consolidada". D'aquells moments tensos ençà han passat cinquanta anys. Si en algun moment, tanmateix, m'hagués envaït l'ombra del dubte, ara, gràcies al llibre de

la Clara Fons, "La Caputxinada – Frares compromesos amb el país i la llibertat", t'ho confesso, no sols me n'he sentit net, amb els germans, me n'he sentit gratificat. Òbviament hi ha d'haver raons menys anecdòtiques, una d'elles, la meua opció per la no violència activa, que poua en el missatge de Jesús i pren relleu als nostres dies, sense oblidar Francesc d'Assís, en Gandhi i Martin Luther King.

¿I no vas tenir por en aquells moments?

No. Tot seguit ens vam moure per imputar el règim i, doncs, defensar-nos. Vam informar dels fets a casa i a l'estranger, vam respondre a les cartes signades que ens arribaven, vam presentar al Tribunal suprem querella contra el ministeri de la governació per violació de domicili, que fou acceptada... Personalment vaig acudir al nunci, a Madrid, a la Secretaria d'estat del Vaticà, i a la cúria general de l'orde, a Roma, quan el règim havia cursat denúncia per declarar-me persona no grata. Com se sap, estudiants, professors i invitats, a conseqüència de l'assemblea, sofriren represàlies, i de quina manera! Nosaltres, no. Més aviat significàrem un cop que mogué el règim almenys a maquillar algun dels seus comportaments.

Escolta, i sant Francesc de Sales, ¿tu l'havies llegit molt, veritat? En aquesta forma de ser teva, ¿no hi ha hagut influència?

Sí, l'he llegit molt. De sempre m'ha colpit positivament el nivell de la seva preparació, la seva inquietud per anar a més a partir de la fe confiada, sense subterfugis, viscuda des de la pregonesa del ser, emmirallat en la bondat del Pare, la tendresa del Fill, l'afabilitat de l'Esperit. D'on el seu perfil pastoral tan significatiu en temps de reforma. Quan els principis, les exigències doctrinals, d'un i altre costat, ho encartona-

ven tot, el seu era el de l'ànim respectuós i amable que la gent necessitava, ben entès que tots som fills i filles de Déu. A parer meu, aquest és el fons i la forma dels seus escrits. Miquel d'Esplugues ho interpretà bé. El presentà com ideal franciscà a partir dels inicis del segle passat. Recordem-ho, ara sobretot que celebrem l'any jubilar de la misericòrdia. He fet una lectura ràpida de l'exhortació apostòlica postsinodal del papa Francesc "Amoris laetitia". La música del seu missatge recupera el to del qual mai no havíem d'haver-nos allunyat. L'evangeli és amor. Que l'experiència que en fem s'expressi sempre amb el llenguatge de la proximitat, de la intel·ligència i comprensió de comunió que tot ho presideix!

¿Quins són els autors que t'han influenciat més en la teva espiritualitat?

1) Joan Maragall, amb la seva visió poètica i espiritual i el seu amor al país. 2) Carles Cardó, mestre de l'expressió literària, obert des de la fe als nous temps, home de diàleg i de pau. 3) Pierre Teilhard de Chardin, amb la seva concepció de l'univers des de la centralitat de Jesucrist. 4) Paul Couturier, amb la seva espiritualitat ecumènica. 5) Yves Marie Congar, el teòleg del diàleg inter cristià. 6) Raimon Panikkar, per la seva aproximació a les tradicions espirituals i pel seu diàleg intrareligiós.

Persones conegudes que t'hagin marcat.

1. Salvador Maria de Barcelona, director del col·legi Mare de Déu de Montserrat. Em guià espiritualment i culturalment durant la meua adolescència i joventut. 2. Evangelista de Montagut, professor de moral, animador dels exercicis espirituals que més petja m'han deixat, home de visió amplíssima del seu temps. 3. Miquel Batllori, historiador de la cultura. M'orientà en el treball de recerca sobre Arnau de Vilanova i m'obrí amb naturalitat creient al món eclesial, cultural i social del nostre temps. 4. Víctor Seix, jove editor barceloní, promotor del moviment internacional catòlic per la pau, "Pax Christi".

Per a tu, ¿què és el més important a la vida?

Ser. Fer-se consciència que ets amb possibilitats relacionals de comunicació, de construcció i d'acció de gràcies. Ser i creure en qui és més i sentir-lo a prop. Ser amb Jesús, dialogar amb ell, amb els seus, descobrir sentit. Oferir i rebre amb joia. Ser testimoni del Regne, obert a tot l'univers, a la família humana, als necessitats. Ser, viure, pregar, cantar i servir. Ser i assumir amb pau les contradiccions. Ser i reconciliar-me amb tot i amb tothom.

Arribat a aquestes alçades de la vida, ¿quines són les conviccions que es mantenen?

La confiança immensa d'haver fet camí, d'haver estat camí. Des de la fe viscuda, la seguretat, que és do, que aquest camí és amb ell, és ell, el Senyor.

¿Com t'imagines el cel?

Mai no he assajat d'imaginar-lo. El cel és el més enllà i personalment crec, i així ho visc, que el més enllà és igualment el més ençà. Amb el poeta, veig la mort com una més gran naixença.

¿Quin paper tenen a la teva vida persones com Sant Francesc d'Assís, Lanza del Vasto o el pare Cassià a qui vas conèixer personalment?

1) Sant Francesc és vivencialment als orígens de la meva vocació. No com a objecte d'estudi. Al respecte em bastà la biografia del pare Cuthbert. He fet

d'ell i del seu missatge una experiència íntima, de fe coherent per a mi mateix i la fraternitat. Sant Francesc ha esdevingut per a mi la claror de l'evangeli real, del missatge de vida en plenitud, d'alliberament i servei. No tinc paraules ni em veig massa sol·licitant a cercar-les.

2) Lanza del Vasto. Sorprengué agradósament la gent de la meva generació fins i tot abans del Concili. Espiritualitat inclusiva, visió còsmica, no violent. Les seves reflexions a la llum de l'evangeli tenen per al món de tensions que vivim la sentor de la serenor, la coherència, l'opositat incident.

3) L'abat Cassià fou per a mi, i molta gent, la intel·ligència comprensiva i amable, sense fronteres. Un home de diàleg, company i amic fidel, creatiu sense cap afany de protagonisme. Un monjo per als altres.

Moltes gràcies, Joan, per tot!

SOBRE JOAN MARAGALL, RAMON LLULL I ELS MARS INFINITS

FRA EDUARD REY

Excel·sior és el títol d'un poema de Joan Maragall publicat en un recull de 1895. En ell s'adreça a l'esperit i el presenta com un navegant que ha d'anar sempre mar endins. Maragall convida l'esperit a no deixar-se *dur a la tranquil·la aigua mansa de cap port*. Cal fugir de *la terra immoble* i dels *horitzons mesquins*, no mirar *les platges roïns* i adreçar-se sempre *mar endins*, donant *el front en el gran aire*, en un viatge que *no s'acabarà mai més*, tenint sempre *entorn aigües esteses, que es moguin eternament*. En el *Llibre d'amic e amat*, Ramon Llull també utilitza la imatge d'un mar infinit en el qual l'amic viatja: *Amor és mar tribulada d'ondes e de vents, qui no ha port ni ribatge. Pereix l'amic en la mar, e en son perill pereixen sos turments e neixen sos compliments* (n. 235).

En la metàfora de Llull, el mar té un nom: es tracta de l'amor. Maragall deixa obert el símbol del mar, però podríem també posar-hi alguns noms. El primer que ve a la ment és llibertat, un dels grans valors dels temps moderns. La terra, amb la seva immobilitat, els seus límits, la seva seguretat, és comoditat i conformisme. El mar, *el gran mar noble*, l'aventura de l'horitzó il·limitat, és llibertat i afirmació personal. Un altre nom podria ser progrés, un altre dels grans valors de la modernitat. La gràcia del progrés és precisament que no sembla tenir límits, cada vegada hi ha un nou pas a fer, i cal fer-lo.

El viatge que ens proposa Maragall té la seva gràcia precisament en el fet que la llibertat no s'esgota. Arribar a un port seria deixar de ser lliure, tancar mesquinalment les pròpies opcions. Només en el

mar, sempre, sempre mar endins, continua havent-hi cada dia les opcions obertes que permeten afirmar la pròpia voluntat. L'única meta és el propi camí, l'actitud d'assumir constantment, amb voluntat decidida, el repte d'un nou més enllà.

Semblaria que també Llull, en parlar-nos d'un mar sense *port ni ribatge*, ens estaria proposant un viatge semblant. Però en el mar de Llull resulta que sí que hi ha un camí i un punt d'arribada, un camí inesperat i sorprenent: el que va, no *mar endins*, sinó cap avall, cap al fons. *Pereix* (és a dir, mor) *l'amic en la mar*. En el mar sense ports de Llull hi ha una meta, un lloc on arribar. I l'amic troba aquesta meta quan naufraga, quan s'ofega, quan mor en el mar d'amor. Morir d'amor, no enmig d'un èxtasi, sinó pel martiri procurant la conversió dels musulmans, és tot un motor en la vida de Llull. *Mort e amor són portals e entrament* de la ciutat de l'amat (n. 342),

el port on hem d'arribar i que no es troba en *la terra innoble* que blasma Maragall, però tampoc en el *sempre, sempre mar endins* que ens proposa, sinó en el gest de donació que posa límits a la vida i a la llibertat, però perquè les porta a compliment i plenitud.

Descobrim aleshores que l'*Excelsior* de Maragall, malgrat tota la seva bellesa (o potser precisament a causa de la seva bellesa), és un frau. Perquè l'home té l'anhel d'un horitzó infinit, però no se'l pot procurar amb la seva pròpia voluntat, amb la pura afirmació de la seva llibertat. El *sempre, sempre mar endins* acaba sent la perpètua repetició del mateix, el descobriment que les opcions humanes, malgrat les aparences, són limitades. Només hi ha un pas del *dóna el front en el gran aire* al ser *tros de carn i pensament / que no coneix d'on ve, ni on va, ni on para, / pell d'home que arrossega la corrent*, que diu Josep Maria de Segarra en el *Poema de Nadal*. Ho sabia Dostoievski quan, a *Els germans Karamàzov*, presenta les tesis del vitalisme en boca d'un dimoni aburguesat amb un vestit lleugerament passat de moda.

Avui la llibertat inesgotable que el burges Maragall cantava a l'*Excelsior* s'ha convertit ja en el perpetu avorriment en què a vegades sembla instal·lat el nostre món, en la trista acumulació de sensacions pretesament noves, quan resulta que la nostra pell segueix sent sempre la mateixa, tan limitada en el sentir. El camí d'una cosa a l'altra sembla inexorable. No entenem que només la meta pot donar sentit al camí, que la llibertat és tan sols una condició per a l'amor. Posats a no anar enlloc, no és estrany que acabem preferint la seguretat de les opcions ja preparades, *les platges roïns* i els *horitzons mesquins* de les nostres vesprades esmorteïdes davant de la televisió, *aigua mansa de cap port* fent zàping desmenjadament.

Lull, però, sí que sap on vol anar i quin és el camí que hi porta. I un cop embarcat, en la seva vida pels camins d'Europa, el nord d'Àfrica i l'Orient Mitjà, potser ha sentit la temptació d'aquest mar sense *port ni ribatge*, de convertir la seva aventura en una afirmació personal de llibertat. Però com a bon medieval ple de saviesa cristiana, sap identificar la temptació, sap desemmascarar el que és pura vanitat, i ens recorda que el camí, el camí autèntic, el que porta al final dels *turments* i al principi dels *compliments*, és un camí inesperat i sorprenent, el camí que va cap avall, on l'amor i la mort es donen la mà, on la vida es converteix en ofrena a Déu i als germans. *Qui vulgui salvar la seva vida, la perdrà, però el qui la perdi per mi i per l'evangeli, la salvarà* (Mc 8, 35).

EXCELSIOR

Vigila, esperit, vigila,
no perdis mai el teu nord,
no et deixis dur a la tranquil·la
aigua mansa de cap port.

Gira, gira els ulls enlaire,
no miris les platges roïns,
dóna el front en el gran aire,
sempre, sempre mar endins.

Sempre amb les veles suspeses,
del cel al mar transparent,
sempre entorn aigües esteses
que es moguin eternament.

Fuig-ne de la terra immoble,
fuig dels horitzons mesquins:
sempre al mar, al gran mar noble;
sempre, sempre mar endins.

Fora terres, fora platja,
oblida't de ton regrés:
no s'acaba el teu viatge,
no s'acabarà mai més.

L'AMOR NO ES MEREIX

FRA JOSEP MANUEL VALLEJO

Alguna vegada ens hem preguntat per què Déu va crear el món? La Trinitat estava molt feliç en la seva vida divina i en la seva mútua estimació. No necessitava per a res crear. La creació és totalment gratuïta, perquè sí, per pur amor, igual que els pares tenen fills amb una sobreabundància de gràcia i de generositat. ¿Per què es va encarnar el Senyor Jesús? Ho diu molt bé la carta a Titus: ¿Perquè havíeu fet obres bones? Déu en Jesús s'encarna simplement perquè sí, pel seu infinit amor, per sobreabundància de generositat, com a plenitud de la Creació.

I l'Esperit Sant, ¿l'hem rebut perquè som bons o perquè ens portem bé? La vocació cristiana que hem rebut, ¿ens l'ha donat Déu perquè siguem competents, perquè siguem coherents o bons professionals...? No, l'Esperit Sant l'hem rebut com a sobreabundància de generositat. Aquesta és la Bona Notícia del cristianisme, que no cal ser perfectes, ni coherents, ni virtuoses perquè el Senyor ens estimi. El Senyor ens estima infinitament, malgrat el nostre desastre i la nostra incoherència. No mereixem l'amor de Déu.

Adonar-se d'això és la clau del cristianisme. Adonar-se que Déu m'estima perquè sí, perquè sóc el seu fill i no perquè sigui coherent o virtuos, aquesta és la gran notícia de l'Evangeli. Descobrir això és la clau de la felicitat, perquè ja no necessito ser bo perquè m'estimin, ja no necessito res, simplement deixar-me estimar: això és el cristianisme. I quan descobreixes això, brolla l'alegria, que és el més específic del cristianisme. Un cristià ha d'estar joiós internament, ple d'una joia serena que eixampla el cor. Prediquem amb el rostre. I no hi ha res més contrari al cristianisme

que la cara d'amargura que de vegades tenim. Aquest és el quid de la conversió, tornar a connectar amb les fonts de l'alegria. I la font de l'alegria no és la meua coherència, no és que jo sigui bo, la font de l'alegria és Déu que m'estima encara que jo sigui dolent. Aquesta és la Bona Notícia de l'evangeli. I descobrir això és l'objectiu de la conversió. Déu, per fer-nos entrar això al cap, ha necessitat mil vuit-cents anys des d'Abraham fins a Jesús. No és sant Joan Baptista qui prepara els camins. És Déu a través de tot l'Antic Testament que prepara el cap i el cor dels humans per fer-los entendre que la religió no és esforçar-se per donar-li coses a Déu sinó que és descobrir que Déu mateix vol comunicar-se i ha baixat a fer-se un de nosaltres, a caminar com nosaltres i a convidar-nos al Banquet del Cel. Aquest descobriment és la font de l'alegria. La religió no és donar-li coses a Déu, Ell no necessita res, ni ritus, ni actes de culte. El Cristianisme és adonar-se que Déu s'ha avançat a estimar-me, que ha baixat a caminar amb mi com amb els d'Emaús, com amb els seus deixebles, com amb Marta i Maria o Maria Magdalena. És Déu mateix que ha vingut a acompanyar-nos, a caminar amb nosaltres i a dir-nos que dóna igual que no siguem perfectes, que dóna igual que no ens haguem portat del tot bé, a mostrar-nos que ens estima incondicionalment. Fins i tot a Judes. ¿Ens adonem que Jesús diu "Amic" a Judes abans de lliurar-lo? ¿Ens adonem que quan al darrer sopar Jesús diu: "Un de vosaltres em trairà", tots els apòstols s'estranyen? ¿Què vol dir això? Que no havien notat res en l'actitud de Jesús respecte a Judes que pogués transparentar

de misericòrdia: “He vist, he escoltat, pateixo per l’opressió del meu poble i vull baixar a alliberar-lo”(Ex 3,7). No és un Déu que està allà al Cel al que no li afecta el nostre patiment. Déu té entranyes de misericòrdia. Per això envia a Moisès per alliberar el poble, el treu pel desert i el porta al Sinaí, i allà Déu fa un salt en la vocació del seu poble i li dóna els manaments. Els dóna la Llei perquè visquin bé, facin aliança amb Ell i siguin el seu poble preferit, el seu poble consagrat, la nineta dels seus ulls, els “enxufats” de Déu.

Etales de la Revelació

Tota aquesta història de pedagogia divina té moltíssimes etapes on Déu va canviant, a poc a poc, la mentalitat del seu poble. Quan Israel camina pel desert, al final prefereix

animadversió. Jesús estima també Judes, incondicionalment. Aquesta és la bogeria de l’amor del nostre Déu que sobrepassa el que podem entendre.

La pacient pedagogia de Déu

A poc a poc, sense presses, Déu ha anat canviant-nos la mentalitat, des d’Abraham fins a Jesús en qui ens revela l’autèntica imatge de Déu. Abraham era un home d’Ur de Caldea que adorava els ídols, com tot-hom. Déu irrompé en la seva vida dient-li: “Surt de la teva terra” (Gn 12,1). És la crida al creient de tots els temps: “Abandona el teu país, les teves seguretats, la casa dels teus pares... i posa’t en camí cap a la terra que jo t’aniré indicant”. No hi ha seguretats, la teva única seguretat sóc jo, el Déu únic. I amb Abraham Déu comença la seva gran pedagogia amb la humanitat, que abandonem els ídols de fang i creiem en Ell, l’únic Déu. I després, quan Israel està esclavitzat a l’Egipte, Déu es preocupa del seu poble i es mostra com aquell que té entranyes

de nou els ídols i es construeix un vedell d’or, perquè Déu és invisible, Moisès és lluny i necessiten seguretats. Molts cops amb els sants de la tradició fem el mateix: els convertim en ídols, perquè Déu és invisible. I la fe nua i confiada demana una certa aventura, una certa confiança. Tota la pedagogia de Déu consisteix en acostumar-nos a creure en Ell, a confiar només en Ell i no en les nostres seguretats religioses. El poble continuarà buscant seguretats al llarg de tota la història de la Revelació. Voldran un rei quan Déu no volia que en tinguessin. I després utilitzaran l’Arca de l’Aliança per lluitar contra els filisteus: “Si tenim amb nosaltres l’Arca de l’Aliança no ens pot passar res”. ¿I què va passar quan els filisteus van derrotar Israel i van robar l’Arca de l’Aliança? Les seguretats d’Israel van caure per terra, la teologia d’Israel va haver de canviar. Déu no és aquell que tenim com un talismà i que ens serveix per a assegurar l’èxit de tots els nostres projectes.

I poc després, el rei Josies, l'ungit del Senyor, el gran rei, va tenir la imprudència de no fer cas als profetes i d'anar a la guerra contra els egipcis, contra el gran imperi. ¿I què va passar? Israel pensava que si l'ungit del Senyor estava amb ells, no els podia passar res. Josies va morir en la batalla de Megiddo. La fe d'Israel va haver de canviar.

Tota la història de la Revelació és la història del canvi de mentalitat d'Israel, per superar uns esquemes religiosos primitius i infantils i madurar en la fe.

A poc a poc, el Senyor anirà canviant la imatge de Déu que té Israel. Aquest és el quid de la qüestió. ¿En quin Déu creiem? ¿Com és el nostre Déu? ¿Quina imatge tinc de Déu? Siestic sempre trist és perquè tinc un Déu que no m'estima, sinó que m'exigeix i jo no responc suficientment, per això estic trist. Si sóc molt exigent amb els altres és que tinc un Déu que és jutge, que m'exigeix molt i jo exigeixo als altres. Si tinc un Déu que és com una mare que em té als seus braços, estaré com els nens després de mamar, i seré un creient feliç perquè la imatge del meu Déu respon al Déu real, que és com una mare que té al seu fill en braços (Sal 130). Com n'és, d'important, la imatge de Déu que tenim! ¿Per què t'exigeixes tant? ¿Per què treballes tant? ¿Per què estàs sempre impel·lit per ser bo i perfecte? Perquè tinc un Déu que m'ho exigeix. Si el meu Déu és Pare i m'accepta com sóc, seré més fresc i viuré tranquil i ample, i si no arribo, doncs no arribo... Déu m'estima igual. Això no vol dir que "viva la Virgen"... Però, a vegades treballarem molt... i no cal. Perquè Déu ens estimi no fa falta treballar molt. El que és important és tenir un somriure al rostre per poder-lo contagiar als altres. Això és el fonamental, el com, no el què.

Al llarg de tot l'Antic Testament, Déu anirà posant falques en l'ànima d'Israel: "Misericòrdia vull i no sacrificis", "estic fart del fum de les vostres ofrenes", "vull misericòrdia i no actes de culte". És igual que dediqui set hores al Senyor en l'oració, si no tinc misericòrdia, no serveix de res. O, per exemple: "L'únic dejuni que jo aprecio és que consolis els tristos, que alliberis els oprimits, que donis de menjar al famolenc..." (Isaïes 49). A poc a poc, Déu va canviant la mentalitat del seu poble, que s'ha convertit en ritualista, en formalista, i ells estan convençuts que estan agradant el Senyor. I en un moment donat, el profeta Jeremies dirà: "Els pecats dels pares no passen als fills i dels fills als néts; la retribució és personal". Israel estava convençut que els pecats dels pares els paguen els fills. I fins a Jesús arriba això. Al cec de naixement li pregunten: "¿Qui va pecar, ell o els seus pares?" (Jn 9). I molts cops aquesta mentalitat segueix encara. Quan

ens succeeix alguna desgràcia diem: “¿Quin pecat he comès perquè em passi això?” Això continua a l’arqueologia de la nostra mentalitat. L’Antic Testament no està superat.

I arribarà Job i Cohèlet i desmuntaran la teologia sapiencial tradicional que deia: “Si et portes bé, tot t’anirà bé...” ¿Quin pecat havia comès Job? El llibre de Job és totalment revolucionari. Qüestiona tot l’anterior. La sort, a la vida, no depèn de les meves bones obres. És un misteri, però és així. L’èxit, que jo tingui salut o que em vagin bé les coses no depèn que jo em porti bé. I Cohèlet és l’extrem del passotisme total: “¿De què em serveix portar-me bé si m’he de morir?” “Si el mateix destí és per al bo i al dolent, ¿per què ser bo?” (Coh 9,2). I Cohèlet ho ha tingut tot: riqueses, dones, estudis, viatges... Però tot és buit, no omple. Té raó... Són llibres bíblics profundament revolucionaris.

L’any 583 abans de Crist, amb l’exili de Babilònia hi haurà un daltabaix total. El poble d’Israel, per culpa dels seus pecats: idolatria, gresques, sacrificis de nens..., serà enviat a l’exili, i perdran totes les seves seguretats: el temple, el rei, la terra, el culte..., tot. Es queden sense res que oferir a Déu. S’acaba la religiositat de donar-li coses a Déu a canvi que em concedeixi el que jo li demano. Doncs bé, després de l’exili a Ez 36,22, el text més important de la Bíblia, Déu a través del profeta dirà: “Us alliberaré, però no ho faig perquè ho hàgiu merescut, sinó perquè jo sóc sant”... “us donaré un cor nou, infondré en vosaltres un Esperit nou perquè actueu segons el meu cor i els meus sentiments”. Però “us salvaré de l’exili no perquè ho meresqueu, sinó perquè jo sóc amor sobreabundant i no puc fer una altra cosa”. Aquesta és la clau de la Revelació que Jesús vindrà a comunicar-nos en plenitud, la salvació es dona per la infinita misericòrdia del nostre Déu.

Naaman, el Siri

Arribats a aquest punt, m’agradaria comentar un text preciós de l’Antic Testament, el de Naaman el Siri, (2Re 5,1-27). Naaman és un general de l’exèrcit siri que és leprós i s’assabenta, gràcies a una esclava jueva, que a Israel hi ha un profeta que guareix. Llavors el convencen i se’n va, carregat de 30.000 monedes de plata i or, camells, vestits... per pagar la guarició. Primer se’n va a veure el rei amb una carta del rei de Síria i li diu que el curi, i el rei s’esquinça les vestidures, s’enfada i es pensa que l’altre l’està provocant per a la guerra... Les males interpretacions vénen de molt antic.

Però se’n va a Eliseu, ¿i què fa aquest? Li envia un criat i li diu que es renti set cops en el Jordà. Naaman s’indigna i se’n va molt enfadat, amb tot el seu seguici, els seus regals... Però un servent s’atansa i li diu: “Mestre, si t’hagués demanat una cosa difícil no l’hauries fet? Doncs si et demana una de fàcil...” I Naaman va tenir l’encert d’escoltar i raonar. I va reconèixer que tenia raó. Volem fer coses difícils, coses

grans per a merèixer la gràcia. Aquí està el pecat! I Naaman al final obeeix. Es renta en el Jordà i queda net. I torna per fer-li un regal a Eliseu. I aquest li diu: “No, la gràcia és gratis”. Ja 800 anys abans de Jesucrist s’anuncia la plenitud del Nou Testament. “La gràcia és gratuïta”. No s’ha de pagar res. Se’ns regala la gràcia gratuïtament. Aquest és el nucli de la Revelació. ¿No és com per estar contents? No s’ha de fer res per guanyar l’amor de Déu. La gràcia és gratuïta i nosaltres no ho tolerem. Aquest és el pecat original, que no tolerem que la gràcia sigui gratuïta. Volem guanyar-nos-la. ¿Oi que costa molt acceptar regals, i també que ens serveixin? És molt més fàcil donar que rebre. I el nostre Déu no només dóna, sinó que dóna i rep. La Trinitat és un misteri d’amor compartit, de donar i rebre amor. I Jesús no només va venir a donar, va venir, des de Betlem, a deixar-se cuidar, a deixar-se acollir. Deixar-se cuidar forma part de l’amor cristià. Quin canvi de mentalitat que se’ns proposa!

Jesús, plenitud de la Revelació

Jesús serà la plenitud de la gràcia sobreabundant. ¿Per què s’ha encarnat Déu en Jesús? Per la mateixa raó que va crear el món: Perquè no pot fer res més que compartir la sobreabundància d’amor que és Ell. Jesús ve a buscar-nos per convidar-nos a sopar. Ja està. No ve per a exigir res. I per això, un altre text bellíssim del Nou Testament diu: “Quan el temps arribà a la seva plenitud, Déu envià el seu Fill” (Ga 4,4-6). El va enviar amb carn humana, sota la llei jueva, en una religió i en un poble, encarnat, concret, per alliberar-nos de l’esclavitud de la llei, per alliberar-nos de la mentalitat del compliment, per alliberar-nos del “he de fer...”, “el reglament diu...” Alliberar-nos de l’infantilisme de seguir les normes, de l’infantilisme de la necessitat que em diguin el que he de fer per a ser bo. Això és el cristianisme: “Quan el temps arribà a la seva plenitud, Déu envià el seu Fill per alliberar-nos de l’esclavitud de la Llei..., **i fer-nos veure que som fills**”. Ell no ha vingut a regalar-nos l’estatut de fills, és que ho som i no ens n’adonem. I si som fills, estem a casa. I, al final, el text diu una cosa importantíssima: “I com que som fills, som hereus”. ¿I hereus de què? Del cel. Ens toca en herència el cel, per ser fills, no per ser bons. Aquest és el canvi de mentalitat més important que ha vingut a portar Jesús. No tenim el cel perquè siguem bons, sinó perquè som fills i ens el regalen. Se’ns regala el cel! Aquesta és la bona notícia del cristianisme. ¿No és com per estar saltant tot el dia donant gràcies? Però és el que més costa a la nostra mentalitat. No entenem que l’amor de Déu sigui gratuït. Per això els fariseus no entenen que Jesús sopés amb els pecadors, per això el critiquen i Ell els explica la paràbola del fill pròdig on el fill gran no entén que el pare sigui tan generós amb el petit, per la mateixa raó la

gent no entén que Jesús vagi a sopar amb Zaheu que era un pecador públic. Nosaltres tampoc no ho entenem. Quan expliquem la paràbola del fill pròdig, la gent es rebel·la. “És injust!” diuen. Doncs, clar que sí! ¿Qui ha dit que Déu sigui just? Déu és misericordiós. Déu és sobreabundància d’amor infinit. La justícia distributiva és per als mesquins. Això és la cosa més rànica de l’Antic Testament. La gràcia és gratuïta. Jesús ha vingut a mostrar-nos amb la seva actitud que Déu ens estima perquè sí. Si se’n va a sopar amb els pecadors, que no tenen cap mèrit..., els està dient: “Sóc el vostre amic”. I si en la paràbola dels obrers de la vinya (Mt 20) el darrer cobra igual que el primer és perquè aquell propietari (Déu) és generós, vol el bé dels treballadors i no la productivitat del seu camp. Per aquí va la mentalitat de Jesús.

Quan Jesús predica que estimem els enemics, ¿com ho justifica? “Estimeu els enemics perquè així sereu fills de Déu –semblants a Déu–, que fa ploure sobre justos i injustos i estima a bons i dolents” (Mt 5,45). ¿No ens havien dit a la catequesi de petits que Déu estima els bons i castiga els dolents? Doncs no. Almenys això l’evangeli no ho diu. L’evangeli diu que Déu estima bons i dolents. I en aquella paràbola del Banquet de Lluc 14, el rei que celebra unes noces convida els seus (els jueus) i s’excusen... ¿Què fa el rei? Convida tots els pobres, esguerrats i marginats de la ciutat. I diu: “La casa s’omplí de convidats”. Però encara faltava gent. I fa sortir a les portes de la ciutat a convidar tothom, bons i dolents... Tothom està convidat al banquet celestial. ¿Això no ens capgira la mentalitat?

Això és fantàstic quan ho apliquem a la comunitat, perquè les persones no productives o “jubilades”, són el tresor de la comunitat, perquè fan veure als altres l’essencial de l’evangeli que és la gratuï-

tat. I són les preferides del Senyor perquè ara ja no poden justificar el seu sou o la seva virtut amb el que fan. El que sí poden fer, és transparentar amb el seu rostre el goig d’haver estat cridades pel Senyor, el goig de ser estimades. ¿Hi ha quelcom més important? Tenen el nucli de l’evangeli a les seves mans. Els que treballem ens creiem que justifiquem el nostre sou amb el treball, gran error! Els que estan més malalts, els que ja no poden produir, els que tenen xacres, i els que sembla que no serveixin per a res, són els més importants, perquè transparenten la gràcia i l’amor sobreabundant de Déu. Santa Tereseta de l’Infant Jesús, la gran santa, deia: “Quan arribi davant vostre, Senyor, arribaré amb les mans buides”. És quan ens presentem amb les mans buides, quan Déu ens les omple amb el seu amor. Els que sembla que no tinguem res a donar-li i estem buits som els més cristians, perquè llavors aixequem les mans i deixem que Déu ens les ompli.

Ser un gran pecador, tenir una desgràcia, tenir grans dificultats, passar tribulacions..., és un privilegi, perquè llavors estem en les millors condicions per a ser cristians, perquè llavors obrim les mans, supliquem i deixem que Déu entri i ens ompli. Això és la vida cristiana.

SEGUIR JESÚS DESCANSA

LLORENÇ SAGALÉS

facilitat tals en el tracte amb els homes, que sembla molt més humà i natural que nosaltres. Però, al mateix temps, la llibertat amb què ens crida i disposa de les nostres vides té el sabor d'allò diví.

La bellesa que emana de la figura de Jesús és molt especial perquè, com les millors obres d'art, no subjuga sinó que atorga llibertat. La seva contemplació dóna goig, alegria de l'ànima; i el seu seguiment, intentar seguir-lo, en lloc de fatiga, sembla regalar-nos el repòs de l'esperit, com si el deixar-nos atraure per ell ens fes cada cop més lliures i espontanis.

El Bon Pastor és tan sorprenent...! No empra ni transmet mai "tècniques" espirituals com aquells savis orientals una mica repel·lents que sempre van donant lliçons; i tampoc manifesta la seva superioritat de forma pretensiosa, com

La figura de Crist que apareix a l'Evangeli del Bon Pastor (Jn 10,27-30) és tan senzilla com sorprenent. El Bon Pastor parla de cadascun de nosaltres com si ens conegués des de sempre, i pel nostre propi nom. Però ho fa amb una barreja d'autoritat i de tendresa que ens desarma. Actua i es comporta amb una absència d'esforç i una

el professional sobre l'ignorant. Sinó que, amb una pobresa que corprèn, dóna la vida per les seves ovelles.

És que el seu art és humilitat i abaixament, sense cap tipus d'exhibicionisme, i es diria que l'únic que busca i que el fa feliç és la nostra comunió amb el Pare i amb Ell. De fet, parla del seu Pare amb

una confiança única, inconcebible, com si fossin “u”; i en escoltar-lo tenim la sensació misteriosa no només que ens diu el que anhelàvem de veritat, sinó que Ell, Déu mateix, ens estava esperant.

Potser el que millor defineix a Jesús és la seva simplicitat, la simplicitat amb què obeeix i es lliura sense reserves, sense preocupar-se de si mateix, sinó només de viure i morir per nosaltres per a complaure al seu Pare. Aquesta simplicitat és una paradoxa, ja que és el que resulta més imitable i inimitable, a la vegada, de Crist. Però és la simplicitat per la qual hem de començar tots nosaltres, homes complicats i reflexius, i que aprendríem amb una facilitat infantil si ens féssim com els infants. Aquella simplicitat de Crist no és

més que amor, i si ens deixem enamorar per ella, per la seva bellesa, escoltarem el que ens crida amb la seva veu: que hem de canviar de vida, que ens deixem conduir per Ell.

¿I sabeu per què ningú no podrà arrabassar-nos de la mà del seu Pare? Perquè prèviament ja hem estat arrabassats per Crist, per la bellesa de la seva figura. Ser arrabassat és l'origen del Cristianisme; fins al punt que no és possible abandonar-ho tot per a seguir a Crist, sense estar disposats a embogir per amor a la seva bellesa.

Els cristians apareixem sempre davant del món com ingenus insensats; però només si ens deixem prendre per la bellesa suprema coronada d'espines i crucificats, podrem embellir el món.

ACOLLIR

FRA JACINT DURAN

Un dels gestos que més han quedat en la memòria de l'inici del ministeri del papa Francesc fou la seva primera aparició pública, al balcó a la plaça de sant Pere. Abans de beneir la multitud que s'hi havia aplegat, va demanar a tots els presents i als qui ho estaven seguint pels mitjans de comunicació que preguessin per ell i es va inclinar, com qui rep una benedicció. Ara, tot sovint, demana que es pregui per ell. I veure'l confessant-se, no és sols un acte de bon exemple i d'humilitat, sinó que correspon a la veritat. Tots, i ell també, necessitem que preguin per nosaltres. Tots, i ell també, necessitem demanar perdó.

La litúrgia d'abans del Concili Vaticà II ho remarcava molt. Al començament, el celebrant deia el "jo pecador" i era l'assemblea qui l'absolia. L'oficiant començava dient: "Jo confesso a Déu... Per tant prego a la benaurada verge Maria i a vosaltres germans, que pregueu per mi a Déu, nostre Senyor". I el poble responia: "Que Déu omnipotent s'apiadi de vós, us perdoni els pecats i us dugui a la vida eterna". Tot seguit, el poble deia el

"jo pecador" tot demanant al prevere: "Jo prego a la verge Maria i a vós pare, que pregueu per mi a Déu, nostre Senyor". Aleshores, el prevere invocava el perdó de Déu. Actualment també ho fem, però això que antigament quedava més clar, pot passar una mica desapercebut ja que ho fem tots alhora: prevere i assemblea. Tots ens confessem pecadors alhora, prevere i assemblea, i tots demanem que Déu ens perdoni.

Aquesta seguretat de pertànyer tots a un mateix poble amb la doble consciència d'ésser coresponsables tant en la missió com en el pecat, ens fa conscients de la nostra vocació i, al mateix temps, humils pel nostre pecat, el propi i el de la nostra fraternitat.

Així, Pere podrà presidir les esglésies, com diu sant Ignasi d'Antioquia, no en el poder sinó en la caritat. La triple pregunta que li fa Jesús ressuscitat sobre si l'estima entristeix Pere perquè li recorda les seves negacions. Però, malgrat tot, el Senyor el ratifica en la missió: "Pastura les meves ovelles". Pere podrà fer la seva missió si és cons-

cient del seu pecat i no va de pur. Pere podrà fer la seva missió si és conscient que no són seves les ovelles sinó que Jesús és el pastor i són d'Ell, les ovelles. Diu Jesús: "Pastura les meves ovelles". Pere podrà fer la seva missió si estima Jesús. I, en definitiva, podrà fer la seva missió si es recolza en Jesús i deixa que Jesús en sigui el pastor. Per això, Jesús acaba dient: "Vine amb mi". Sense Ell no podrà fer res.

Aquesta presència de Jesús es troba en tota la comunitat, la qual no sols ha d'escoltar, sinó ser escoltada. El document que el papa ha publicat com a resultat del darrer Sínode sobre la Família titulat *Amoris laetitia* és un treball molt personal del papa. Però també és el resultat d'escoltar el que deien els participants en el Sínode i no només els qui hi eren físicament, sinó que en el text hi ressona la manera de fer de bona part de l'Església. Això es nota en bona part del document i també en el delicat tema de la comunió dels separats i tornats a casar. En aquest punt el papa expressament diu que no dóna una normativa clara per

a tots. Cada persona, cada família ha d'ésser escoltada i acompanyada. Hem d'actuar com una mare: al mateix temps volem que quedi clar l'ideal evangèlic i no hem de renunciar al bé possible. Una interpretació del text és que la participació de l'Eucaristia i dels altres sagraments és possible quan la decisió és fruit d'un acompanyament i de la decisió en consciència de la parella.

Això és ressò d'una manera de fer de part de l'Església. Es demana un acompanyament molt personalitzat a cada parella per part dels pastors, tot fent un discerniment. Cal formar la consciència, però no per substituir-la. Cal formar consciències i no donar tan sols normes.

Els sagraments no estan fets com un premi per als bons, sinó com una medicina per a aquells que ens reconeixem necessitats i malalts. I això, com ho mostra la litúrgia, començant pel qui presideix i continuant per tota l'assemblea i cadascun dels creients: hem de tenir la valentia, com Pere, de reconèixer, en concret, on és la nostra ferida. Llavors estarem preparats per a ser fidels a la nostra vocació.

LA VISITA

FRA JESÚS ROMERO

Una dona trucava aquest matí a la porta del convent. Era una senyora d'uns vuitanta pocs, com ella mateixa em digué al llarg de la nostra curta conversa. Demanava informació i, de pas, si teníem alguna cosa per a uns néts seus. Enmig de la conversa amb ella, com sovint ens passa amb tantes persones que vénen si hom té un poc temps per regalar, podem trobar-nos amb la sorpresa de ser com il·luminats, interpel·lats per la presència d'unes petites perles d'humanitat.

“Jo sóc de resar, sap?”, em deia. “Jo reso cada dia el rosari, amb els dits, sap?” I m'ensenyava com. “Perquè no m'agrada que em vegin pel carrer amb un rosari a les mans. Però el reso cada dia perquè **em dóna molta alegria**”. I seguí dient-me: “Jo vaig a un menjador social, sap? És que així **puc estalviar una mica de diners per donar-lo als néts o a la família, que ho necessiten**”.

Aquesta dona em compartia tranquil·lament tot això... i jo la mirava. Parlava amb accent andalús. Era baixeta i prima. Anava vestida senzillament, però arreglada, fins i tot amb la seva bossa de mà quasi a joc. Veient-la, ningú no pensaria que a vegades demana, no per a ella, sinó per als seus... M'havia dit el seu nom... però jo li vull dir **Maria**.

Li vull dir *Maria* perquè quan ens diuen que Maria, Josep i Jesús eren pobres, somriem i potser ens diem “Sí, però no tant... tenien negoci, una fusteria”. Però hi ha quelcom en aquesta *Maria* que avui ha trucat a la nostra porta que me la fa molt semblant a la Maria de l'Evangelí. Una Maria de Natzaret que, tot i tenint tot un *problemàs* damunt seu (una mare verge en un poble petit!), se n'anà decididament

a la Muntanya, a la província de Judà, no per fugir d'estudi, sinó per entrar a casa de Zacaries, el marit de la seva parenta Elisabet; i no per fer una visita ràpida, sinó per restar-hi tres mesos i ajudar en el que fes falta. Maria de Natzaret és pobra perquè ho dóna tot, fins Ella mateixa, **per als altres**. La *Maria* d'aquest matí, la *Maria del Rosari dels dits*, em recorda també Maria de Natzaret qui exulta de goig, malgrat que el futur no pinti clar, perquè Déu és el centre de la seva vida: *La meva ànima magnífica el Senyor, el meu esperit celebra Déu que em salva*.

En plena celebració pasqual les dues Maries, la de Natzaret i la que avui ha trucat a la nostra porta (i quantes més en deuen haver per aquests mons de Déu silencis i amagades!!!!) ens diuen que és possible ser rics donant-t'ho tot, que és possible viure amb goig si el cor és ple de Déu, si encara som capaços de resar a la nostra manera tot posant-nos en mans d'Aquell que ens ho ha donat TOT en el Seu Fill. Si ho fem, potser trobarem que, sense adonar-nos-en, la nostra vida esdevé un himne d'acció de gràcies i de lloança i que el nostre entusiasme pot ser contagiós i portar Déu al cor dels qui cada dia ens tracten.

“DE LA CORRECCIÓ”

KAJETAN ESSER

Admonició 22 (continuació)

Benaurat el servent que, reprès, benignament ho accepta, respectuosament se sotmet, amb humilitat confessa i de bon grat satisfà.

La paraula llatina “reprehensio”, de “re-prehendere” o “reprendre”, a la que correspon la catalana “reprendre”, significa originàriament l’acció d’agafar, aturar, retenir, conservar, parar; posteriorment se li afegí el sentit de “reprovació, retret, censura”. Per tant, el qui reprèn algú, ho ha de fer només amb el propòsit de preservar-lo del mal, d’impedir que s’extravii, de mantenir-lo en el bé. Una reprensió semblant és verdaderament una forma genuïna d’amor cristià al proïsme. Però el qui, com a responsable en una comunitat i pel bé de la mateixa, està obligat a reprendre, sap com és d’ingrata aquesta obligació. Per això precisament s’ometen moltes reprensions necessàries. I això produeix un greu dany als individus i a la comunitat.

Si volem evitar aquest dany greu, no hem de posar inútilment dificultats al qui vulgui ajudar-nos amb una reprensió; al contrari, seguint l’exhortació de sant Francesc, hem d’*acceptar-la benignament*, és a dir, sense enfadar-nos ni ofendre’ns. Si ens enfadem i ofenem, ningú no tornarà a ajudar-nos amb una reprensió, i roman-drem en la ceguesa respecte a nosaltres mateixos.

Més encara, hem de *sotmetre’ns amb respecte* a que ens reprenguin quelcom; i estar disposats a confessar les nostres faltes i errors. El qui *confessa humilment la seva falta*, està demostrant amb això que s’aparta d’ella, que desisteix de la

seva actitud equivocada. Aquesta confessió ja és una contribució important per reparar el dany produït. El qui està disposat a això, també està disposat a *satisfereix de bon grat*. Farà el possible per canviar i millorar-se. Caminarà novament pel camí recte i serà feliç com a servent de Déu, com a home que obeeix Déu i fa tot el que Déu vol d’ell.

Benaurat el servent que no té pressa per excusar-se i suporta humilment l’afront i la reprensió per un pecat, quan no n’és culpable.

En aquesta frase apareixen unides dues coses diferents però molt importants. En primer lloc, se’ns exhorta a *no tenir pressa per excusar-nos*. El qui pensa immediatament en excuses, no està en condicions de parar atenció al que Déu vol dir-li per mitjà dels seus instruments, les persones que el reprenen. El qui s’excusa de seguida i a la lleugera, està demostrant clarament que encara es preocupa massa de si mateix. Encara no té la mirada lliure, o no la té suficientment lliure per veure el que Déu vol indicar-li. En canvi, només és feliç el servent que en tot sap escoltar Déu i deixar que el parli a través dels seus instruments.

Això segon és tal vegada més difícil encara de portar a la pràctica, perquè al nostre “jo” li repugna massa el *suportar humilment l’afront i la reprensió per un pecat, quan no n’és culpable*. ¿No vul-

nera això la justícia? ¿Pot exigir-se-li a algú suportar quelcom semblant?

Des d'un punt de vista merament humà, aquesta *Admonició* fereix drets fonamentals de la persona. Però no oblidem que estem parlant del Regne de Déu! La vida cristiana està subjecta a la paraula del Senyor: "El servent no és més que el seu senyor. Si a mi m'han perseguit, també us perseguiran a vosaltres" (Jn 15,20). Per això, hem d'estar disposats a suportar amb paciència la injustícia. També això forma part del seguiment de Jesús, en línia amb la seva exigència: "Si algú vol venir amb mi, que es negui a ell mateix, que prengui la seva creu i que em segueixi" (Mt 16,24). Per tant, el suportar la injustícia forma part de la negació d'un mateix i de la mortificació que aquí exigeix el Senyor. Diu sant Francesc en un altre escrit: "Prestem atenció, tots els frares, a allò que diu el Senyor: 'Estimeu els vostres enemics i feu el bé als qui us odien', car també nostre Senyor Jesucrist, les petjades del qual hem de seguir, anomenà amic el seu traïdor i de cor va oferir-se als qui el crucificaven. Són, per tant, amics nostres tots els qui injustament ens reporten torbacions i angoixes,

afronts i injúries, dolors i turments, martiri i mort; als quals hem de tenir gran estima-ció, ja que pel que ens ocasionen tenim la vida eterna" (1R 22,1-4). Sens dubte, això ens resultarà amb freqüència molt dur, però dominarem el nostre "jo". I quedarem lliures per seguir el camí de Déu. I s'acomplirà de veritat en nosaltres la paraula: *Feliç el servent de Déu!*

Acceptem de bon grat la correcció

No fa gaire temps es parlava de l'oblació de la "correcció fraterna". Aquesta obligació s'estudiava en la teologia moral i en l'ètica cristiana dintre del tractat sobre la virtut de la caritat, i es basava en la paraula del Senyor: "Si el teu germà et fa una ofensa, vés a trobar-lo i, tot sol amb ell, fes-li veure la seva falta. Si t'escolta, t'hauràs guanyat el germà" (Mt 18,15). No hi ha ningú que no estigui convençut de la gran importància d'aquesta paraula del Senyor per a la nostra vida individual i comunitària. Però, ¿com es practica en les comunitats cristianes i en les nostres comunitats franciscanes?

1. Molts ni tants sols s'atreveixen a posar en pràctica aquesta instrucció del Senyor. Prefereixen escudar-se darrera la pregunta de Caïn: "¿Que potser sóc el guardià del meu germà?" (Gn 4,9). ¿Per què no s'atreveixen? ¿Per què els altres no gosen posar-la en pràctica respecte a nosaltres?

Aquestes dues preguntes expressen l'actualitat de les tres benaurances de l'*Admonició 22*. Com més les assumim, més podrà desenvolupar-se a la nostra vida i a la vida de les nostres comunitats la benedicció de la paraula del Senyor expressades a Mt 18,15, i més possible serà la vida cristiana en comunitat, car en aquest cas podrem ajudar-nos eficaçment uns als altres amb la direcció rectificadora, corregida, en el camí cap a Déu, i alliberats de qualsevol retorçiment sobre el propi "jo".

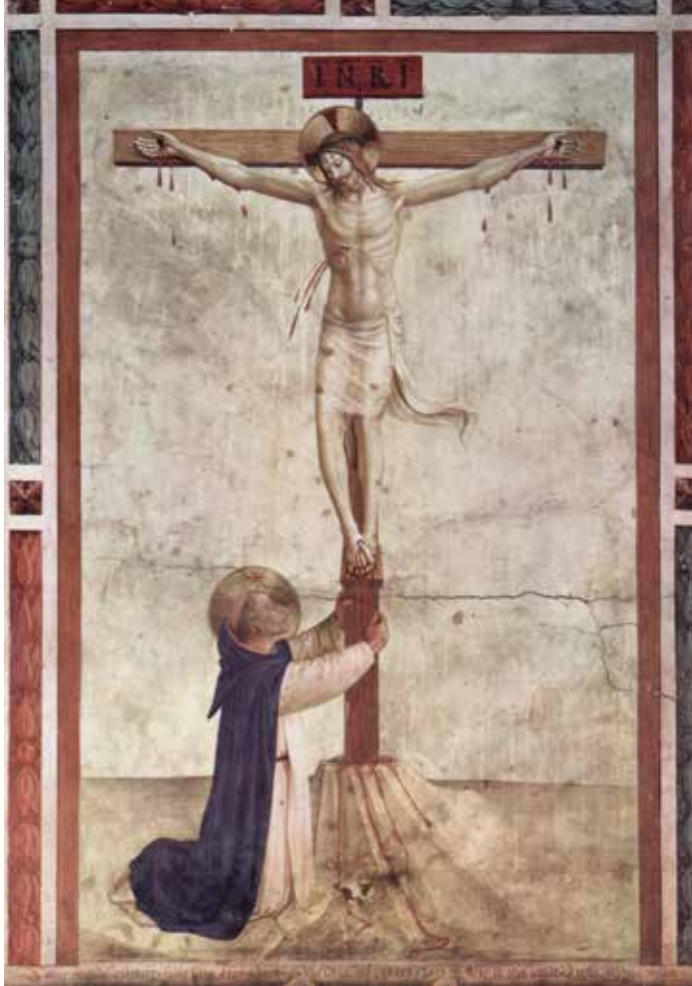
I també Déu podrà actuar més lliurement i sense obstacles en la nostra vida personal i comunitària.

2. Els qui pel seu ofici, és a dir, per encàrrec de l'Església en tant que responsables d'una comunitat, tenen l'obligació de reprendre i corregir, i també qualsevol qui, en base al mandat de Crist, hagi de reprendre el seu germà advertint-lo de les seves faltes, hauran de fer-ho sempre per sol·licitud caritativa cap al proïsme. Evitaran tota duresa i tota brusquedat. Procuraran no ferir amb les seves paraules ni amb la seva actitud. No tractaran els altres des de dalt. La "correcció fraterna" potser hagi caigut en descrèdit per haver pres formes que no eren expressió d'un autèntic amor fratern, que no estaven impregnades de l'esperit de l'Evangelí.

3. Amb freqüència pot resultar incòmode i fins i tot penós haver de complir amb l'obligació de la correcció fraterna. Per això, no s'ha d'oblidar el seriós advertiment de sant Francesc:

"Per consegüent, custodieu les vostres ànimes i les dels vostres germans, ja que és horrible de caure en mans del Déu vivent" (1R 5,1). Feliç el servent que amb el seu comportament modelat per les tres benaurances d'aquesta *Admonició*, facilita als altres el compliment de l'obligació de la correcció fraterna.

4. Si se'ns corregeix, si algú ens fa adonar de les nostres faltes o ens reprèn, com a creients hem de veure en allò un signe de Déu, un advertiment de Déu. Déu està actuant. Es preocupa de nosaltres, per tal que no anem per un camí equivocat. Ai de l'orgullós que no reconeix l'acció de Déu! Permetem, doncs, de bon grat, que ens indiquin el camí recte. Considerem de veritat les *correccions, acusacions i repreensions* com una gràcia de Déu: així serem servents de Déu i, per tant, feliços.

Si meditem bé tot això, l'*Admonició 22* es revela com a molt important per als qui volen seguir sant Francesc vivint una vida "segons la forma del sant Evangelí". Avui es parla molt de seguir sant Francesc en aquesta vida evangèlica! Però, ¿estem disposats a recórrer el camí concret que Francesc ens indica per assolir aquesta meta? En aquest cas, comprendrem el que diu el beat Gil, aquell fidel seguidor de sant Francesc: "Una gràcia crida a una altra gràcia. I una falta a una altra. La gràcia no vol cap lloança, i la falta no vol cap retret. És a dir, l'home de la gràcia no va darrere el reconeixement, ni busca la lloança dels altres; i l'home de la falta no suporta cap menyspreu ni cap retret. Això ho fa la supèrbia. L'Esperit arriba, mitjançant la humilitat, a la pau. I la seva filla és la paciència".

JESÚS EN L'EVANGELI DE JOAN

FRA FRANCESC M. SÁNCHEZ

Podem dir que l'evangeli de Joan és un evangeli madurat. La imatge que veiem és que és un evangeli diferent que el dels sinòptics. En els sinòptics trobem històries concretes, de guarició, les grans paràboles de Jesús... I en el de Joan, el Jesús que presenta és més el resultat d'una teologia, i no tant el Jesús històric, el Jesús de Natzaret.

L'evangeli de Joan és un evangeli que ja en el segle II l'anomenaven l'evangeli pneumatològic, l'evangeli de l'Esperit, de la mística.

Tot evangeli és un camí cap a Déu, ens vol expressar el misteri de Déu, però potser sant Joan ho fa amb un llenguatge molt més cuidat, amb un pensament més elaborat. I possiblement, per això és també un evangeli que atreu tant l'atenció. El mateix sant Francesc el cita contínuament. Anselm Grün, entre altres autors, diu que s'ha trobat gent fins i tot d'altres religions que l'evangeli de Joan els ha captivat pel seu llenguatge, per les seves paraules, per la seva manera de presentar el misteri del Crist.

Mirarem quines són les paraules importants i que fan referència a la imatge de Jesús que ens transmet sant Joan. La primera de totes és la **Veritat**. Jesús diu: "Jo sóc el camí, la veritat i la vida". O la pregunta que suscita a Pilat: "Sóc testimoni de la veritat". I la gran pregunta de Pilat: "¿I què és la veritat?". Jesús és aquesta veritat que ens presenta sant Joan com la revelació o com la realitat de Déu. Jesús com a manifestació, plasmació del misteri de Déu. O també podem dir que la veritat

és aquell projecte de Déu sobre la humanitat que s'ha fet present en Jesús. L'intent de l'evangelista de presentar el projecte que Déu té per a l'home en la persona del Verb encarnat.

Junt amb la veritat, trobem una altra paraula important per descobrir el misteri de Jesús en l'evangeli de Joan, que és la **Glòria**, (la doxa, en grec). Jesús –diu l'evangeli de Joan– és qui revela la Glòria del Pare. Jesús fa visible l'esplendor de Déu, el Déu del Cel que se'ns ha revelat en les coses de la Terra. L'etern i el que és temporal que s'uneixen en Jesucrist. Una temporalitat que també la trobem en altres escenes, com la de les Noces de Canà, per exemple. Sembla que una cosa quotidiana com és una festa, una boda, Jesús allà manifesta la Glòria de Déu –diu el text– convertint l'aigua en vi.

Aquesta Glòria que Jesús manifesta, que significa també l'essència de Déu, allò que Déu és perquè Déu és la Glòria, podem també traduir-ho com que Déu és la bellesa, Déu és l'Amor. Sant Joan, amb aquesta paraula ens posa de manifest o de manera visible la realitat històrica de Jesucrist, aquest etern que s'ha fet concret en la persona de Jesucrist.

El nucli de l'evangeli de Joan és la plena pertinença de Jesús a l'àmbit de Déu. En Jesús se'ns manifesta que nosaltres som germans i alhora que som fills del Pare. L'evangeli de Joan presenta Jesús com un do, potser és de les idees més importants, la idea de do, de regal, que és quelcom que jo no em mereixo. L'evangeli de Joan presenta que Déu m'ha

també anar acompanyant la nostra experiència, anar aclarint, posant llum al nostre mateix misteri.

Una característica que trobem a l'evangeli de Joan és que Jesús usa un llenguatge carregat d'imatges, aquestes imatges són com finestres a través de les quals veiem la intimitat mateixa del misteri de Déu. Joan posa quatre imatges sobre Jesús:

Jesús és el camí, és el camí cap a l'autèntica vida, és el camí que condueix al Pare, és el camí que ens porta a la vida plena, és aquell camí que d'una manera tan bella expressa sant Bonaventura en el seu *Itinerari de la Ment cap a Déu*: Jesús és aquest camí que uneix el Cel i la Terra. Sortim de Déu que és el nostre origen per tornar a Déu pel camí que és Jesucrist.

La segona imatge és la de la llum. **Jesús és la llum del món**. És la llum que il·lumina l'existència de l'home. Si llegim l'evangeli, és perquè Jesús, que és la llum,

donat el millor que té, que és Jesucrist, el seu Fill, i això és un do, un regal. Quelcom que és sobrevingut, una cosa que em sorprèn, una cosa que no me l'esperava. I, per tant, tot el missatge cristià, des de l'evangeli de Joan, es va presentant com aquell do que es va fent concret en cada passa de l'evangeli fins arribar al gran do de la Resurrecció, tal com li passa a Maria Magdalena, que se sorprèn de tenir el Senyor davant d'ella.

Un do que també podem dir que és com un ajudar-nos a anar entrant en aquesta realitat més profunda del que també som nosaltres. Nosaltres també som un do, nosaltres alhora també som un misteri, i anar coneixent aquest do de Déu és

il·lumini la meva vida, allò que hi ha de fosc, allò que hi ha de misteri en la meva vida, allò que no entenc... Llegint l'evangeli es posa la llum. Jesús és la llum del món.

La tercera imatge és que **Jesús és la vida**. Possiblement amb la nostra traducció perdem matisos, perquè nosaltres diem "vida" a tot, mentre que sant Joan usa un terme per expressar que Jesús és la vida plena, la vida de Déu, la vida eterna (en grec "Zoé"). Jesús ve a portar-nos no una vida biològica com la que ja vivim nosaltres pel fet de néixer, sinó que ve a portar-nos una categoria molt més gran, la vida divina, aquesta vida de Déu, aquesta vitalitat o qualitat de vida. Una qualitat de vida més alta i fonda.

I la quarta imatge que Joan aplica a Jesús és la de la Veritat. **Jesús és la Veritat**, la Veritat del Pare, l'única paraula que té el Pare i que ve a posar-nos a nosaltres en la nostra veritat.

A l'evangeli de Joan trobem que el succeir històric de l'itinerari de Jesús té alhora un significat més profund i simbòlic. Veiem tot el procés de Jesús des del pròleg, que és el gran pòrtic de l'evangeli. Després ve la crida als deixebles... i tot l'itinerari vital de Jesús. Veiem que no només és una biografia (els evangelis no són només una biografia) sinó que és també una comprensió més profunda i simbòlica alhora, de la seva vida.

Mentre Jesús va fent el seu itinerari fins a l'última pasqua, la tercera pasqua, la pasqua final, amb la seva mort i la resurrecció, alhora va instruint-nos i donant-nos sentit o imatges. Així trobem que Jesús mateix es defineix en l'evangeli de Joan com el **Pa de Vida**. Jesús, que trobem que multiplica els pans i els peixos en els altres evangelis, i que la comunitat de Joan desenvolupa en tot un discurs sobre Jesús com el Pa de la Vida. "Qui menja d'aquest pa no tindrà fam. Qui s'apropa a mi no tindrà set. Jo sóc el Pa que ha baixat del Cel..." (Jn 6,35).

L'altra imatge que trobem és la de Jesús com la porta i el bon pastor. **Jesús es defineix com el bon pastor i la porta per la qual han d'entrar les ovelles**. Una imatge nova. Si vull conèixer el misteri de Déu cal que entri per la porta, aquesta porta que

és la conversió, l'experiència de Jesús. Si vull conèixer el misteri de Déu cal entrar per aquell que és la porta. La imatge del bon pastor ressona sobretot en Ezequiel —els bons pastors i els mals pastors—; Déu és aquell bon pastor que condueix el poble, que l'acompanya. Jesús és la plenitud d'aquesta profecia, el bon pastor, una imatge de Joan. També ressona el salm 23: "Jo sóc el bon pastor".

Una altra imatge que desenvolupa amb més profunditat Joan és **la Resurrecció i la Vida**. Jesús diu: "Jo sóc la Resurrecció i la Vida", en una escena concreta. Jesús, que s'ha assabentat que Llätzer, el seu amic, el germà de Marta i de Maria, està malalt, i va a veure Llätzer un cop és mort. Un fet de l'itinerari històric de Jesús que Joan aprofita per fer-hi una ensenyança, per aprofundir. Jesús aprofita per ensenyar que Ell és la Resurrecció i la Vida.

I potser una altra de les imatges que ens presenta Joan de Jesús és el **Cep Veritable**. Jesús se'ns presenta com la vinya, que és una altra imatge de l'Antic Testament. Els creients, els deixebles, si estem units a Jesús donem fruit, i si ens apartem de Jesús, si deixem Jesús de costat, la nostra vida no dona fruit, s'asseca. Jesús diu "Jo sóc el Cep Veritable".

No podem oblidar, i així ho presenta l'evangeli de Joan, que en Jesús hi ha tota la plenitud de la divinitat. En el pròleg de Joan es diu: "En el principi existia la Paraula, la Paraula era Déu, la Paraula estava amb Déu", però alhora també és tota la plenitud de la humanitat, aquest gran misteri de l'Encarnació. I ho podem dir d'una altra manera: en Jesucrist s'uneix l'etern i el concret humà, i això ho presenta també l'evangeli de Joan. Ens presenta el gran misteri de Jesús amb grans imatges com és aquesta de la llum, de la porta, de la veritat, de la manifestació de la glòria i, alhora, ens presenta també el Jesús humà, el Jesús d'aquelles imatges tan tendres, el Jesús que plora quan està davant la tomba del seu amic Llätzer, el Jesús que es commou en veure la tristesa de Marta i de Maria..., aquest aspecte tan humà de commoure's, de plorar. O també l'aspecte d'aquesta humanitat en el relat de la samaritana, que diu: Jesús estava cansat del camí i s'asseu a reposar a la vora del pou. Veiem les grans imatges que presenta Joan i alhora aquesta dinàmica de l'Encarnació: aquest que és el Fill de Déu, aquest que és el Logos, aquest que és la Resurrecció i la Vida, aquest que és la llum del món, aquest també és la plenitud de l'home, l'home concret que plora, que es cansa com tots nosaltres.

L'evangeli de Joan ens presenta un Jesús amb un llenguatge secret i misteriós. Un llenguatge que en molts moments sembla que als seus deixebles se'ls fa difícil de comprendre, per exemple amb la sama-

ritana, amb Nicodem... A la samaritana, Jesús li diu que Ell té l'aigua de la vida i ella li respon: Dóna'm aigua perquè no hagi de venir mai més a buscar l'aigua aquí al pou. No acaba d'entendre aquest llenguatge que li està dient Jesús, que s'està referint a quelcom de més gran: "Jo sóc l'aigua de la vida". O Nicodem, quan Jesús li diu: "Si no neixes de nou". I Nicodem no ho entén. Un home ancià, ¿com pot tornar a néixer? ¿Com pot tornar a entrar en el si de la mare? És el gran misteri d'aquest llenguatge secret i místic alhora.

Lluc comença el seu evangeli dient que fa una narració sobre Jesús. L'Oriol Tuñí, professor emèrit de la Facultat i un gran coneixedor de l'evangeli de Joan, i també una obra d'Anselm Grün, coincideixen dient que l'evangeli de Joan és com un drama, no com el podem entendre nosaltres, sinó un drama en el sentit dels clàssics, dels antics, un sentit de drama com d'accions plenes, amb grans significats. Potser l'evangeli de Joan ens presenta un Jesús amb grans escenes, amb escenes profundes, amb escenes que no podem passar de llarg com una novel·la. Ens hem de parar perquè és més profund del que ens està dient. És un llenguatge en el qual s'hi juga també la meua vida.

Podríem llegir alguns capítols, i ens ajudarà a veure com presenta Joan a Jesús. Podem agafar el pròleg, que és d'una gran bellesa. Nosaltres li diem pròleg, però de fet és un himne, és un càntic. L'autor de l'evangeli de sant Joan, per expressar aquest gran misteri d'avançar-se fins i tot al fet concret de l'Encarnació, ha de fer un esforç de dir "no ho puc escriure sinó que he de cantar-ho. He de fer un càntic, he de fer un himne".

Un himne que té el seu moment culminant en el verset 14: "El qui és la Paraula s'ha fet home", s'ha fet carn, s'ha fet concret, i ha habitat entre nosaltres.

Al principi existia
el qui és la Paraula.
La Paraula estava amb Déu
i la Paraula era Déu.
Ell estava amb Déu al principi.
Per ell tot ha vingut a l'existència,
i res no hi ha vingut sense ell.
En ell hi havia la vida,
i la vida era la llum dels homes.
La llum resplendeix en la foscor,
i la foscor no ha pogut ofegar-la.
Déu envià un home que es deia Joan.
Vingué com a testimoni
a donar testimoni de la llum,
perquè per ell tothom cregués.
Ell no era la llum,

venia solament a donar-ne testimoni.
Existia el qui és la llum veritable,
el qui ve al món
i il·lumina tots els homes.
Era present en el món,
que per ell ha vingut a l'existència,
i el món no l'ha reconegut.
Ha vingut a casa seva,
i els seus no l'han acollit.
Però a tots els qui l'han rebut,
als qui creuen en el seu nom,
els ha concedit de ser fills de Déu.
No han nascut
per descendència de sang,
ni d'un desig carnal,
ni d'un voler humà,
sinó de Déu mateix.
El qui és la Paraula s'ha fet home
i ha habitat entre nosaltres...

I continua fins al verset 18.

El text ens presenta l'origen del Verb, abans de la creació, al principi, i ens fa com retornar a l'origen, a la gènesi, a aquella imatge en què veiem que Déu està creant i crea per mitjà de la Paraula. La Paraula té aquesta força de donar origen a les coses; la Paraula de Déu, el Verb, la segona persona de la Trinitat, també aquesta força creadora.

I aquesta Paraula que està en el principi, que és en Déu, que era Déu, ens diu que és origen de la vida. Per això és tan important de saber aquest matís. Quan un diu "vida", hom pot pensar que Jesús ha vingut a ensenyar-nos la nostra vida, que consisteix en treballar, menjar, sortir... però la vida que ha vingut a portar-nos Jesús és una vida molt més plena, és la vida en Déu, és aquesta vida en un sentit ple, una vida que si vull que tingui sentit l'he de posar en les mans de Déu. Mirant l'exemple de Jesús, jo m'he de posar també en les mans de Déu, deixar que Déu sigui el principi, el motor de la meua vida.

Un altre element important que hem referit al principi, és aquesta imatge de la

llum. La llum resplendeix en la foscor. Ha vingut a donar testimoni de la llum. El qui és la llum veritable il·lumina tots els homes. Veiem un contrast constant entre la llum i les tenebres. Jesús és la llum que ve a les nostres vides, ve a il·luminar les nostres tenebres, ve a posar llum a les nostres cegueses. Aquí podríem esmentar el cec que trobem en el capítol 9 de Joan. És el moment que Jesús diu: “Jo sóc la llum del món”. Jo he vingut a posar llum a aquells que no hi veuen i, per tant, és aquesta invitació que ens fa també Joan a entrar en el nostre misteri personal. Davant de Jesús que és la llum, jo tinc dues opcions: o deixo que la llum em toqui i m’il·lumini i em deixi veure la profunditat del meu misteri, o puc també posar-me d’esquena a la llum. Ho diu el pròleg: n’hi ha uns que no han acollit la llum, que no han volgut saber res d’aquesta llum. Si vull entendre el meu misteri he de deixar-me tocar per la llum de Jesús, aquesta llum que em presenta

l’evangeli de Joan. I, com deia, acaba en aquest clímax tan important, dient-nos justament això: El qui és la Paraula, l’etern, el que està en Déu, l’origen de tot, s’ha fet concret, ha entrat en la història, s’ha fet home, ha pres la carn i camina, fa història amb nosaltres.

Si mirem el text de les noces de Canà, que ens presenta un Jesús que participa en una festa, amb el primer que ens trobem és que Jesús diu que no ha arribat la seva hora. És una imatge també de l’evangeli de Joan: Jesús que veu que encara no ha arribat el seu moment, que no s’ha de tenir pressa, i que per la petició de la seva mare, al final intervé. Hi ha una cosa curiosa. Són sis piques d’aigua. També ens hem de preguntar per la qüestió numèrica del món jueu: el 3, el 6, el 7, que és la plenitud. L’Oriol Tuñí diu que el sis no és un número perfecte. ¿Per què només són sis piques i no set, si seria com més evident que fa una gran cosa? La plenitud d’aquesta manifestació seria set, no sis. Una interpretació que m’ha agradat és que Jesús és la setena pica. Quan? Jesús és aquesta pica d’aigua que se’ns obrirà per deixar-nos beure el vi de la festa en la creu. Jesús és aquesta setena pica, aquesta manifestació de Déu que se’ns revela en el moment de la crucifixió, en el costat obert, el cor obert en el qual se’ns dóna a beure a nosaltres la vida de Déu. O també en aquest sentit els sis marits que té la samaritana. És curiós. És dels textos que més m’agraden de l’evangeli de Joan. La dona li diu: He tingut sis marits, i el que tinc ara, que és el sisè, no ho és. Potser el setè espòs, el que omple de plenitud la vida de la samaritana, aquell que ve a posar-li la vida d’una manera plena és Jesucrist. I, per tant, és també una imatge d’una invitació per a cadascú de nosaltres. Jesús és aquest espòs, aquest estimat, la plenitud de l’Amor que se’ns ve a donar a cadascú de nosaltres.

En el relat de la samaritana, en el capítol 4, que és un text bellíssim, trobem primer de tot aquesta delicadesa de la humanitat de Jesús. Jesús està cansat, s'asseu a la vora del pou, i s'inicia un diàleg amb la dona. També a l'evangeli de Joan la dona té un protagonisme, té un paper i, per tant, Jesús no té cap problema per iniciar un diàleg amb una dona, curiosament de Samaria, una població que no hi comptava. I Jesús comença aquest diàleg i manifesta al creient que la nostra vida és una vida assedegada. Diu al creient que primer de tot ha de reconèixer que té set i que ha de beure de moltes coses. I Jesús inicia aquest diàleg perquè la dona s'adoni que té set i reconegui de quantes fonts de la seva vida va bevent. ¿De quantes aigües vas omplint la teva vida i no funcionen per a res, no sacien, i sempre tens més set? I acaba dient Jesús aquesta gran revelació d'Ell que ens dona l'evangeli de Joan: **“Jo sóc”**. **“Jo sóc la**

font d'aigua viva”. Jo sóc aquell que et puc donar l'aigua de veritat, només falta que m'ho demanis. Si m'ho demanes, Ell t'hauria donat aigua, i una aigua que salta fins a la vida eterna. Aquesta imatge de Jesús com l'aigua que sacia, l'aigua que omple la meua vida. I aquí està la paradoxa també. Jesús diu: “Mai més no tindràs set” i resulta que quan un entra en el misteri de Jesús sempre vol més, sembla que no en té prou, sempre vol saber més de Jesús, vol entrar més en el misteri de Déu. És aquesta paradoxa.

L'altra imatge important de la dona, que jo crec que també presenta el misteri de la grandesa de Jesús i la humanitat, és el relat de la dona adúltera, un relat on també trobem un Jesús profundament delicat. Un relat que és dur perquè és un relat que comença amb els ancians portant aquella dona, posant-la allà al davant, i amb un intent de veure quina és la postura de Jesús. I Jesús que se'ns

presenta a l'evangeli de Joan com aquest home profundament delicat. Escolta el que està dient el poble que li presenta un cas, i Jesús es posa a dibuixar, a guixar en la terra, en la sorra. És d'una gran delicadesa. Es posa com un infant a fer dibuixos. I davant la insistència, llança aquella frase tan lapidària: "Qui no tingui pecat, qui sigui perfecte, que comenci i tiri la primera pedra". I, immediatament, Jesús torna a posar-se a escriure, a fer gargots al terra. I el text ens presenta aquell Jesús al moment que aixeca el cap, mira al seu voltant i veu que no hi ha ningú, perquè començant pels més ancians fins els últims, els més joves, un a un van deixant aquell lloc. I Jesús se'ns presenta com aquesta misericòrdia del Pare, com aquest perdó del Pare que ens ha ofert a cadascú de nosaltres. "¿Ningú t'ha condemnat? Jo tampoc no et condemno". Aquesta imatge tan bonica. Jesús com el perdó, **Jesús és aquell que ve a reconciliar-nos amb el Pare**. I, alhora, aquesta delicadesa amb la dona: "Vés en pau i no pequis més". Amb una gran naturalitat trobem aquesta grandesa: Déu que et perdona. Déu es l'únic capaç de perdonar el pecat. Jesús és el Fill de Déu i et perdona. I, alhora, aquest sentit d'humanitat, de no donar més importància a les coses i fins i tot posar-se a guixar a terra.

Una altra de les imatges que hem dit i que jo crec que és prou important perquè Joan li dedica lloc, és aquell ric discurs de Jesús com el Pa de Vida. Joan presenta Jesús com aquell pa que ve del cel. No és el manà –diu Jesús–, el pa dels àngels, sinó que és la plenitud de la donació de l'aliment de Déu. I, quan un escolta "pa", immediatament se'n va a l'Eucaristia. Jesús se'ns presenta sobretot com un pa que guareix. Jesús és aquell que alimentant-nos ens guareix. L'Eucaristia ens guareix. No només ens apropem a l'Eucaristia per entrar en comunió amb Jesús sinó que

és també un moment de guarir-nos, de presentar les nostres febleses i deixar que el bon Jesús ens guareixi.

Jesús tornarà a posar aquest context en el capítol final, el 21, que també és un capítol molt bonic. És l'aparició en el llac de Tiberíades. Jesús ha ressuscitat i prepara el foc, les brases amb el pa i el peix, i allà guareix una de les ferides més difícils, la ferida de Pere, aquesta ferida de la triple negació. Per tres vegades pregunta a Simó, fill de Joan, si l'estima. I també trobem aquesta grandesa de Jesús que presenta l'evangeli de Joan, aquest Jesús que és Déu i que és home. Per tres vegades Jesús li diu: "Simó, fill de Joan, ¿m'estimes?". És el que llegim nosaltres. Però així es perd el matís. Un pot preguntar-se quina és aquesta insistència, si ja ha dit que sí... Però quan un va al text grec, trobem que Jesús està demanant a Pere si l'estima amb l'amor diví, aquest amor de Déu, aquest amor que Jesús ens ha vingut a ensenyar. La gran pregunta: "Pere, fill de Joan, ¿m'estimes com jo t'estimo?". Aquesta és la gran pregunta: "¿M'estimes com jo t'estimo?". Aquest donar la vida, aquest amor que és expressió de l'amor de Déu. Aquesta caritat que té aquesta gran potència. No és un amor simplement de donar, sinó aquest amor que és dins mateix del misteri de Déu, i Pere li respon que l'únic amor que pot oferir a Jesús és l'amor humà o l'amor d'amistat. Jo t'estimo com un amic, i no em demanis gaire més amor perquè no en tinc... I la tercera pregunta que aquí trobem és que Jesús es posa al nivell de Pere, aquest nivell de Pere que per dues vegades ja li ha dit: "Jo només et puc estimar amb aquest amor que tinc que és l'amor d'amistat, l'amor humà, l'amor que tinc, i no em demanis més". I Jesús per tercera vegada li diu: "¿Aquest amor és autèntic? Tu estàs dient que m'estimes amb amor d'amic, però ¿això és veritat, Pere? ¿M'estimes veri-

cipi de tot i ara ha vingut a l'existència.

Mirant-ho així, un comprèn que aquest evangeli sigui tan atractiu. Per tant, l'última invitació seria a llegir-lo, a arribar a casa i poder llegir, i poder anar subratllant aquesta imatge de Jesús en la qual se'ns ha presentat: aquesta imatge de Llum, de Veritat, de Porta, de Bon Pastor, de Vida... i que això ha de ressonar contínuament perquè també són respostes de l'home.

L'evangeli de Joan intenta respondre al meu misteri. I possiblement fent-ho amb la imatge del deixeble estimat, aquest personatge misteriós que la tradició posa com a Joan, el mateix autor de l'evangeli, però que quan un llegeix l'evangeli veu que són dos, que hi ha com una dicotomia. Però sobretot ens

tablement amb amor d'amic? És autèntic aquest amor que m'estàs dient?" I la gran resposta de Pere: "Senyor, tu ho saps tot, tu saps que t'estimo amb aquest amor d'amic".

En l'evangeli de Joan, hi trobem el Jesús històric, el Jesús de Natzaret, ¿o és ja el Jesús elaborat des de l'experiència cristiana, des de la teologia? Jo crec que Joan és concret. No oblida en cap moment aquest misteri de l'encarnació i, per tant, l'evangeli està fonamentat en l'experiència de Jesús, en el Jesús de la història, en Jesús de Natzaret. Però alhora, ens invita, als creients, ens invita a tots, sobretot a fer aquest descobriment de la grandesa del misteri del Déu fet home, d'aquesta Paraula que s'ha fet carn, d'aquesta Paraula que està al prin-

convida a la nostra actitud davant aquest deixeble que ha posat el seu cap sobre el pit de Jesús a l'últim sopar, a aquesta escena de comiat que fa Jesús en l'evangeli de Joan –no és la cena pasqual– i també en el text de Tiberíades és el primer a reconèixer: "És el Senyor". Quan Jesús els demana si han pescat, el deixeble estimat diu a Pere: "És el Senyor". Possiblement se'ns convida a nosaltres a posar-nos en el lloc del deixeble estimat, ja que som d'aquells que podem dir que tenim la primícia del testimoni. El Senyor se'ns ha revelat, som capaços de reconèixer-lo i, alhora, som els primers també en professar la fe en el Senyor gloriós, el Verb etern del Pare, l'home que se'ns manifesta com aquesta plenitud que ve a donar-nos la vida, l'aigua i l'amor de Déu.

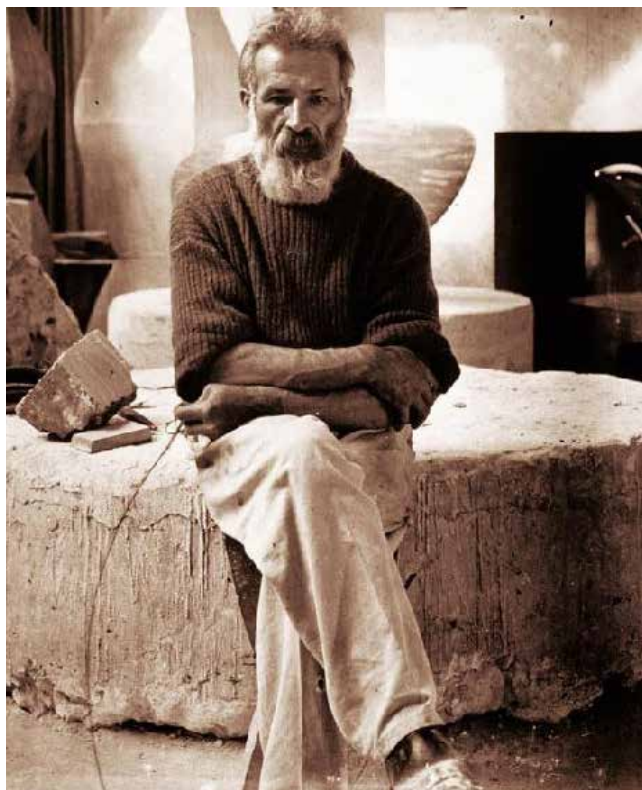
LA TRANSFIGURACIÓ DE LA MATÈRIA EN L'OBRA ESCULTÒRICA DE CONSTANTIN BRÂNCUSI

GEMMA CERVERA

No cerqueu fórmules obscures o misteris... El que us ofereixo és pura joia. Contempleu les meves escultures fins que arribeu a veure-les...

Aquest any celebren a Romania els 140 anys del naixement de l'escultor Constantin Brâncusi, considerat un dels principals precursors de l'escultura moderna i d'avantguarda. Nascut a Hobita, poble del districte de Gorj, a Romania, l'any 1876 i mort a París el 1957. La seva obra va donar lloc a moltes controvèrsies i molts intents de classificar-lo en un moviment artístic determinat, però ell no es va adherir mai a cap en concret, cercant amb una gran perseverança el seu propi camí. Deia sovint, responent als intents de voler-lo encaixar en algun d'ells: *jo no sóc ni surrealista, ni cubista, ni barroc ni cap altra cosa d'aquestes. Amb el meu nou, vinc de quelcom molt antic.* Efectivament, Brâncusi va aconseguir establir un pont entre l'arcaic i la modernitat, guardant sempre una admirable puresa infantil, una capacitat de meravellar-se de tot el que l'envoltava i de penetrar els seus misteris.

Molts crítics el consideraven un campeol dels Carpats, i d'altres, un refinat artista parisenc del segle XX. El cert és que tant una cosa com l'altra podien afirmar-se sobre ell, però el refinament, segurament, li venia més del seu origen, aspre i elevat al mateix temps, d'unes tradicions ancestrals, d'una cultura popular amb una gran riquesa artística i espiritual i de la seva intimitat perfecta amb la natura. Tal com ell afirmava, havia nascut al peu de les muntanyes i havia après a distingir la veu de les pedres i de la fusta. Molts dels motius

de la seva obra trobaran aquí la font d'inspiració. La seva pròpia casa, com també moltes altres, tenia una porta que semblava brodada en fusta, seguint una tradició mil·lenària. Havia pogut contemplar de ben a prop els artesans que esculprien les creus per als difunts i com realitzaven el seu ofici amb un esperit d'oració i devoció profunda. Els nens també esculprien els ornaments de les cases, amb motius heretats de temps immemorials.

Amb cinc anys ja tenia la responsabilitat de dur a pasturar les ovelles i, ja una mica més gran, feia de pastor de muntanya, exposat als canvis sobtats de temps, a les grans tempestes, a la solitud i a tots els perills del bosc. Ja en aquell temps duia sempre amb ell el cisell, i dormia amb un tros de fang al costat. Amb el seu talent ja incipient, solia fer tractes; modelar-li la cara de fang a aquell que tingués cura de les seves ovelles.

Ben aviat, amb només 11 anys, va fugir de casa, com si la seva ànima estigués ja impacient per aprendre i poder expressar tot el que l'havia sadollat, la bellesa de la natura i del cel, d'aquells paratges que sempre duria al cor, i el seu llenguatge antic i misteriós. Començà a treballar a la ciutat de Craiova com aprenent de fuster i també ajudava i cantava en una de les esglésies de la ciutat. Així pogué estudiar a L'Escola d'Arts i Oficis de Craiova. Més tard, la mateixa església l'ajudaria a obtenir beques per a estudiar a l'Escola de Belles Arts de Bucarest.

Comença a fer escultura a l'estil neoclàssic, modelant diferents bustos de personatges reconeguts de l'època, però la primera comanda d'un monument públic va ser la del General Carol Davila, de 1903. L'any 1904 marxa a París amb pocs diners, caminant. Fa estada a Viena, Munic i altres ciutats i treballa per anar estudiant i continuar el seu pelegrinatge però, després d'unes pluges torrencials prop de Basilea, emmalalteix de pneumònia i, a Luneville, el reben unes monges. Finalment demana ajuda a un amic per a poder arribar fins a París en tren. Els primers temps són difícils, treballa rentant gots i fa de sagristà a l'Església romana de París. L'any 1905, però, és admès a la prestigiosa Escola Nacional Superior de Belles Arts, on treballa en el taller d'Antonin Mercié. Fa amistat amb artistes de l'època: Léger, Modigliani, Duchamp i també amb el músic Erik Satie. Realitza diferents exposicions a París i Bucarest i el seu talent artístic comença a ser reconegut. L'escultor Auguste Rodin li demana col·laboració en el seu taller, però ell l'abandona als dos mesos declarant que: "A l'ombra dels grans arbres no hi pot créixer l'herba". Brâncuși sentia una gran admiració per Rodin i algunes de les seves obres ja havien rebut la seva influència, **L'orgull** (*Orgoliu*-1905), **El son** (*Somnul*-1908) però, precisament per aquest motiu, estava convençut que seria un obstacle en el seu camí, que no deixaria emergir el que ell portava a dins. El procés de trobar el seu propi estil era el que més l'havia turmentat, però també un motiu d'entusiasme quan va començar a manifestar-se. Ell anhelava alliberar el que anomenava l'escorça que amagava la veritable realitat. Després de l'escultura **L'obediència de la terra** (*Cumintenia pamântului*-1907) que ja conté la llavor del que s'esdevindrà després, el primer gran salt s'inicia amb l'obra **La Pregària**

(*Rugaciunea* -1910), una comanda per a un monument funerari inspirat en una noia que plora la mort del seu estimat. Deia: *He intentat arribar a la idea de pregària; estic salvat, he trobat el meu camí!* Amb aquesta escultura sent que ha pogut representar no tant una jove pregant sinó suggerir la mateixa idea de pregària: el recolliment, la humilitat, la puresa... Ha pogut veure amb els ulls de la ment allò que no es pot veure, “l'ànima humana eterna”, aquest tresor amagat darrere l'aparença, allunyant-se així decididament del figuratiu immediat.

En allunyar-se de Rodin, progressivament abandona el modelatge i torna a la talla directa que tant havia estimat.

L'obra genuïna de Brâncuși es desenvolupa en determinats cicles o variants sobre un mateix tema; variants que suposen una evolució vers formes cada cop més depurades i estilitzades, en les quals sembla cercar per una banda l'ànima de les coses, el seu esclat de vida i, per altra, com influenciat per la concepció platònica de les *idees*, tractar d'expressar els universals, el món més enllà de la realitat sensible, tot i que, tenint en compte els seus orígens, podria aplicar-se a ell el que deia Kandinski en el seu llibre *De l'espiritual en l'art* sobre els primitius: *Aquests artistes purs intentaven reflectir en les seves obres només l'essencial; en ells la renúncia a la contingència externa va sorgir de forma natural*. En l'art popular romanès, aquestes formes d'expressió

essencials, simplificades, es troben molt presents i es transmeten de generació en generació. Semblen abstraccions dels trets més destacats o genuïns de l'objecte representat. Així, la seva obra **El gall**, sembla inspirada en alguns motius geomètrics que apareixien en les catifes tradicionals, tot i que no és pas una còpia sinó una elaboració interioritzada i molt més vital sobre aquest motiu. Ell mateix deia “el gall sóc jo!”

Un altre dels anhels de Brâncuși era el de transfigurar la matèria o, millor dit, desvetllar la seva dimensió eterna, cosa que esdevenia possible, com ell deia, escoltant la veu de la pedra fins al final, fins que arribés a ser “ànima de la seva ànima”. En un dels seus aforismes deia: *Quan t'oblides plenament de tu mateix i et sents humil i t'entregues, la divinitat es manifesta en la teva obra i es transforma en flamarades de joia*. També deia: *Vull representar l'imponderable com una forma concreta*. En el seu cicle de formes ovoïdals que s'inicia amb l'obra **Muza adormita** (1909-1910) és potser on més es manifesta aquesta evanescència. Els trets facials s'atenuen de tal manera que estan a punt de desaparèixer, i la superfície de la figura adquireix una delicadesa gairebé etèria, com una imatge que es perd en l'espai, transmetent una gran sensació d'ingravedesa. La seva culminació es concretarà amb l'obra **L'inici del món** (*Începutul lumii*-1920), com un retorn a la forma pura, al silenci. D'aquesta obra Brâncuși deia que era una escultura

per a cecs, fent referència a la importància del tacte a l'hora de percebre la depuració de la forma. Una altra de les formes ovoïdals és l'obra **Nounat** (*Nou Nascut-1930*) que destaca com a idea essencial el primer crit com a expressió de vida.

El bes (*Sarutul-1907*) inicia una altra sèrie escultòrica. Contraposada al *Bes* apassionat i carnal de Rodin, Brâncusi esculpeix una imatge que destaca la quietud i la comunió de l'amor etern. No volia representar una parella concreta sinó totes les parelles que s'havien estimat en aquest món i, més encara, l'amor immortal com a idea universal, la comunió sagrada de les ànimes. D'aquesta obra també hi ha moltes variants, totes en pedra i una d'elles apareixerà posteriorment, en la seva forma més minimalista, a **La porta del bes** (*Poarta Sarutului*), que forma part d'un conjunt arquitectònic escultural.

El seu cicle d'ocells s'inicia amb l'obra **Pasarea Maiastra**, un ocell màgic inspirat en els contes populars romanesos. L'ocell és un tema predilecte en la cultura popular romanesa; es trobava de forma estilitzada

en les teulades de les cases i encara ara, en alguns cementiris, s'hi poden trobar alguns exemplars de petites columnes de fusta, damunt de les quals hi ha un ocell procedent de temps precristians però cristianitzat posteriorment, que anomenaven *ocell-ànima*. Aquests petits pilars i l'*ocell-ànima* havien de facilitar el camí del difunt vers el cel. Però Brâncusi afirmava que no volia representar ocells, sinó el vol. Al llarg de les diferents rèpliques, la forma d'aquests ocells s'anirà estilitzant cada cop més fins a copsar plenament la idea de vol i l'aspiració vers el transcendent. En alguns exemplars adquireix gairebé la consistència d'una flama. Les primeres variants semblen destacar la idea del cant, el pit molt inflat, el cap pràcticament inexistent acabat en una petita boca que podria emetre un cant molt subtil i refinat, un cap que sembla de rèptil. Les darreres versions de les obres **Ocell d'or** (*Pasarea de aur*) i **Ocell en l'espai** (*Pasarea în vazduh*) capten més l'impuls del vol, l'eternitat i la llum. El material es fa translúcid, lluminós, i la forma s'estilitza com si estigués a punt d'emprendre el vol, o ja totalment perduda en l'espai celeste. L'escultura en Brâncusi sempre tendeix a aquesta verticalitat. Qualsevol forma en ell s'eleva vers el cel com una pèrgola. En la seva obra **La senyoreta Pogany** (*domnișoara Pogany*), de la que va realitzar nombroses versions, algunes en marbre i altres en bronze, aquesta verticalitat s'expressa com un moviment giratori ascendent, destacat sobretot per la disposició dels braços i les mans, al mateix temps que recorda algunes mares de Déu de les icones bizantines.

El material utilitzat en les seves obres no era quelcom accessori i, amb un cert esperit animista, considerava que l'artista havia de fer parlar la pedra, la fusta o el bronze, trobar el seu nucli genuí i, sobretot, no destruir la vida que en ell batejava.

Aquest era el seu anhel, captar i plasmar l'ànima en la matèria; i així passava anys, depurant més i més una mateixa idea, fins que n'extreia la llum i la vida... Els suports que utilitzava eren diferents en cada obra i d'una gran bellesa, sovint feia servir fusta tallada que contrastava amb el bronze o el marbre de la figura representada. Li agradava associar la duresa de la pedra amb la calidesa de la fusta.

En el seu cicle de peixos és potser on més aconsegueix expressar la sensació de moviment, del moviment intrèpid dels peixos tal com l'havia contemplat en els rierols de la seva infantesa. Amb aquest mateix esperit deia: *L'escultura no és més que aigua, aigua, l'aigua mateixa... Al peix li he donat vida en pedra blavosa travessada de vetes que recorden l'aigua. Al voltant de casa hi havia peixos en abundància; jo els atrapava amb les mans i se m'escolaven entre els dits i em robaven l'aigua i l'aire. Més tard, m'he posat a tallar en pedra els meus peixets. He intentat fer com ells, nedar de pressa, precipitar-me, extreure'n una espurna, una llum...*

L'any 1937 li encarregaren un monument dedicat als soldats caiguts durant la primera guerra mundial. Aquesta comanda

es concretaria amb el conjunt arquitectònic-escultural de la ciutat de Târgu Jiu, format per **La porta del bes (Poarta Sarutului)**, **La taula del silenci (Masa tacerii)** i **La columna sense fi (Coloana fara sfîrsit)**, disposats al llarg d'un eix inclinat, constituint una via sacra. Brâncusi no va parlar massa sobre el significat d'aquesta obra, deixant el tema bastant obert. Per a ell anava més enllà de la commemoració d'un esdeveniment bèl·lic concret i, de fet, no va deixar cap dedicatòria adreçada a aquests herois. Però sí havia fet alguns comentaris i sembla que el conjunt representava el camí de la vida, l'amor, el record dels éssers estimats expressat a *la porta del bes* amb dos semicercles units que simbolitzaven els ulls, el que havia restat en el record de la mirada amb què havíem mostrat el nostre amor vers els altres i vers el món. La taula del silenci, envoltada per dotze seients, representava la família que es reuneix al voltant d'una taula i, en general, un lloc de trobada que apropa, que uneix. La seva forma rodona era la de dues pedres de molí superposades i, al seu voltant, 12 seients amb forma de clepsidra. La columna sense fi, que feia 30 metres d'alçada i que segons els experts guardava la proporció àuria,

volia representar la glòria final, una mena de resurrecció, d'ascensió al cel, però els ciutadans esperaven que allà al damunt hi possessin un soldat, un polític, o almenys una àguila! La seva forma de graons romboïdals recorda els pilars de moltes cases rurals de fusta de la zona. Als elements d'aquest conjunt se li han atribuït molts significats i, el mateix Brâncusi, després de molts anys deia que la taula del silenci representava Jesús envoltat pels dotze apòstols en el sant sopar. Pel que fa a la columna, s'ha considerat un *axis mundi* que sosté la volta del cel o una escala de Jacob per on hi pugen les ànimes... Brâncusi deia: *La meua columna és com un cant que es repeteix infinitament...* potser com el cant de lloança que va ser tota la seva vida i la seva obra. També s'ha atribuït a la taula del silenci un sentit eucarístic o pentecostal, i a la porta del bes el significat de porta del paradís.

Constantin Brâncusi va realitzar altres obres, moltes d'elles de fusta, en les quals molts hi veien una influència de l'art africà; altres les consideraven obres menors amb les quals l'escultor expressava un cert sentit de l'humor, degut a les seves formes estranyes i sorprenents. Bé

podria ser, ja que era un home senzill, amb un esperit juganer, que havia conservat l'alegria primordial de la infantesa i la saviesa i sobrietat del camperol. Quan li deien senyor, responia "Senyor només és Déu, a mi dieu-me Costica" (una de les formes familiars de Constantin). A París s'havia instal·lat en un taller on, segons paraules d'ell mateix, havia intentat reconstruir el bosc de Hobbita, el de la seva infantesa. Tot estava fet per ell; la taula rodona en forma de pedra de molí, l'estufa de ceràmica a l'estil tradicional, els seients fets amb troncs i... les seves escultures. Aquest era el seu petit temple. Els darrers anys de la seva vida vivia talment com un asceta, entregat totalment a la seva obra i, quan va emmalaltir i el metge li va anunciar la seva mort, amb serenitat va respondre: "Esperaré el bon Déu en el meu taller".

Va llegar aquest taller amb bona part de la seva obra a l'estat francès. A Romania no l'havien acceptat perquè els comunistes consideraven a Brâncusi com un burgès. Ara es troba en un annex del Centre Georges Pompidou. També es poden trobar algunes obres d'ell als Estats Units, Romania i Austràlia.

D'UN TEMPS DE REPRESA: FRA ANTON SOLÉ I CUNILLERA (1919-2016)

FRA JOAN BOTAM

A mitjans dels quaranta del segle passat, el convent de caputxins de Sarrià havia reprès la vida i les activitats que li foren llevades bruscament l'any 1936, als inicis de la guerra civil. L'arquitecte i poeta Pere Benavent havia enllestit amb encert la reconstrucció tant de l'Església com del convent i, a mesura que avançaven les obres, la fraternitat, de quatre germans de provada experiència –Josep de Besalú, Esteve de la Garriga, Damià de Llavaneres i Basili de Rubí–, maldava per consolidar-se portes endins i enfora. Un dels seus objectius interns, no pas el menor, fou el Col·legi de Filosofia i Teologia, amb la seva estructuració, professorat, espais i eines acadèmiques imprescindibles. L'any 1945, quan procedent del noviciat personalment hi vaig ser admès, érem una trentena d'estudiants caputxins, més uns germans professors de les Congregacions de la Sagrada Família i de Sant Pere “ad vincula”.

Anton Solé i Cunillera aparegué silenciosament entre nosaltres de la mà d'Eugeni de la Bisbal, com ell mateix, molt vinculat a les terres del Priorat. Havia nascut a Barcelona el dia 29 de març de 1919 al si d'una família de flequers de tres generacions, situada al carrer Tallers, al costat de la Rambla. Venia conscient del que volia, amb experiència de treball, nivell cultural i sòlida religiositat. No semblava que les dures circumstàncies de la guerra 1936-1939, inclosa especialment la batalla de l'Ebre, amb un dels seus germans al bàndol dels “enemics”, l'haguessin mar-

cat ni poc ni molt; no en parlava. Tenia el perfil propi de la família de tendències conservadores, cristiana, catalana, orgullosa de la feina ben feta. Una família que, fent xarxa amb d'altres, majoritàriament anònimes, sense proposar-s'ho, construïa el país en temps d'indefinió...

populars. A classe, de tant en tant, responia més enllà del previsible a les preguntes que faceciosament algun dels professors li formulava per provocar-lo. Li faltava temps, amb tot, per tornar al seu món interior de silencis, ric i, tanmateix, de comunicació sòbria.

Quan hagué superat el temps de la formació i fou ordenat prevere, el dia 21 de juny de 1953, ja sabia que aniria a Costa Rica i Nicaragua a enfortir la vida i acció de la fraternitat caputxina d'aquelles terres, desitjoses de rebre nous suports rere el llarg període de desconexió amb Catalunya a causa de la guerra i la postguerra.

Nicaragua

Quan l'Anton féu cap a Managua (Nicaragua), els caputxins asseguràvem a la ciutat dues presències, Sant Antoni i Sant Sebastià. La primera, al centre, era punt de mira eclesial i social, d'un costat, del sector dur del règim somocista i, de l'altre, de les generacions de

Al pas fugaç per Sarrià seguí l'ingrés a l'Orde, al convent d'Arenys de Mar, el dia 7 d'abril de 1946. D'ara endavant, fins als temps conciliars, l'Anton seria conegut amb el nom d'Estanislau M. de Barcelona, probablement en record d'Estanislau de les Corts, missioner de gran impuls emprendedor que treballà a les altes regions dels Andes, al sud de Colòmbia. Emesos els vots, tornà a Sarrià per fer-se amb els cursos de filosofia i teologia. Ens sorprenia amb la seva aplicació, puntualitat i serietat. Anava fort en matemàtiques, història, geografia, agronomia i pastisseria. En ocasió de la festa de Tots Sants solia obsequiar la comunitat amb panellets marca de la casa i, si semblava avinent, algun fragment de "La dolorosa" i altres sarsueles

joves que hi resistien pacíficament, fidels a l'evangeli. Sant Sebastià, on anà l'Anton, ran mateix del gran llac, era una zona urbana popular, de gent treballadora, de recursos escassos. Els germans d'ambdues fraternitats, que de tant en tant es trobaven junts, reberen els nous reforços, —així ho confessava el mateix Anton—, amb gran alegria. Molt aviat trobaren mútues sintonies i, dia a dia, al servei del poble, el panorama canvià. Hi ajudà, pel que concerneix Sant Sebastià, la devoció a la Mare de Déu de Fàtima, amb el rosari cantat i comentat a l'interior de la petita església, de materials efímers, i als carrers i places recorreguts en processó amb l'ajut d'una furgoneta. L'Anton, de figura ascètica i paraula vehement, al costat de

la imatge de Maria inspirava no només devoció, sobretot obria portes a l'esperança dels pobres. S'animà a construir una nova església, de ciment armat, espaiosa, de línia moderna, dotada de grans vitralls acolorits. L'any 1972, però, a causa del gran terratrèmol que arrasà la ciutat, com tothom, les dues fraternitats hagueren de deixar-la i refugiar-se a la perifèria, a la petita filial parroquial de Monte Tabor.

Costa Rica

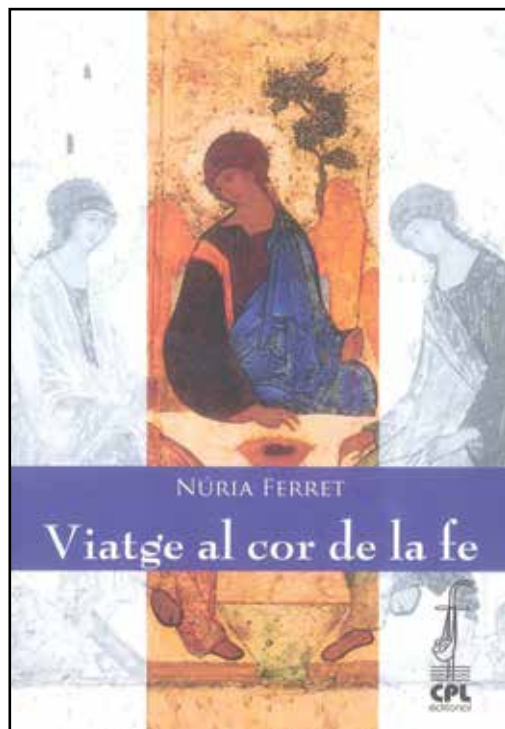
El daltabaix del terratrèmol de Managua obligà a replantejar la composició de les fraternitats. L'Anton anà a Costa Rica, a la ciutat de Cartago. D'entrada s'ocupà de la impremta i de les publicacions del convent, però el cridava més la docència. Successivament fou encarregat de la formació al primer seminari de l'Orde per a vocacions autòctones, professor de matemàtiques durant quinze anys al Col·legi Seràfic i, a més, docent al Col·legi Jorge Volio Jiménez. En coincidència amb el Congrés Internacional d'ensenyança de la matemàtica, de l'any 1980, dedicà temps i passió a

aquesta matèria. Es matriculà a la universitat de Costa Rica i s'hi graduà. Li brillaven els ulls quan en comentava l'experiència, tant per les qualitats pedagògiques de la institució, en tot prioritària per als governs democràtics del país, d'ençà del president Pepe Figueres, com per les possibilitats d'accés que brindava, amb els transports i els àpats coberts.

Coronada aquesta etapa, l'Anton es retirà a la nova residència Montserrat de Tejar del Guarco, prop de Cartago. Amb aire reposat i serè es dedicà aquí al ministeri de la reconciliació i a l'administració de l'eucaristia als malalts i ancians de la rodalia. Fins que les forces li flaquejaren. Morí en el Senyor el dia 11 de maig, als 97 anys d'edat. Els temps de represa que l'involucraren plenament, a Catalunya, fent pinya amb els seus al davant de l'empresa familiar, i, a Nicaragua i Costa Rica, amb la fraternitat caputxina, aconseguien ara amb el seu traspàs en el Senyor un gran sentit. El poble li ho significà amb l'acció de gràcies de comiat que, presidida pel pastor de la diòcesi, devotament li dedicà.

VIATGE AL COR DE LA FE

FRA VALENTÍ SERRA DE MANRESA

VIATGE AL COR DE LA FE

NÚRIA FERRET

CENTRE DE PASTORAL LITÚRGICA,
BARCELONA 2016.

Després de la bona acollida assolida pel llibre *La Paraula era Déu* (CPL, 2015), que conté valuosos esquemes de pregària al servei de la *Lectio divina*, ara l'autora, Núria Ferret, verge consagrada de l'arxidiòcesi de Barcelona, acaba d'oferir-nos un nou llibre, el primer d'una trilogia dedicada a explicar els continguts i la vivència de la fe cristiana –amb la Trinitat com a centre– a través de les diverses celebracions litúrgiques.

Aquest volum, suggeridorament titulat *Viatge al cor de la fe*, segueix el fil d'una

ficció narrativa, molt enginyosa i de fàcil i atractiva lectura que, amb pregonesa i rigor, ens va presentant textos bíblics, litúrgics, patrístics i de la tradició eclesial que, a poc a poc, articulen un recull molt pedagògic i catequètic, aplegat de manera ordenada i sistemàtica.

Tot comença amb el suposat viatge intergalàctic de la protagonista, anomenada AT-a (és a dir, una atea), programat per uns alienígenes amb l'objectiu de conèixer les creences de l'Església catòlica per tal d'eradicar aquesta mena de "superstició religiosa". Aquest "viatge" és el recurs literari que ens servirà de fil conductor per a fer una aproximació a la fe en Jesucrist des de la perspectiva d'un desconeixement absolut de la cultura cristiana (situació que és una realitat, cada vegada més freqüent, en la nostra societat) i que ha de culminar amb la trobada personal amb el Crist vivent, és a dir, en la fe.

Aquest llibre és especialment recomanable per als catequistes, professors de religió i animadors de la fe en les comunitats cristianes de casa nostra, així com per a joves, grups de confirmació, formació de catecúmens per a la recepció del baptisme d'adults, etc..., ja que, a més de nodrir-los d'un material excel·lent sobre l'Any Litúrgic, proporciona, alhora, línia de treball, amena i molt suggeridora, que ens va conduint al trobament amb el Crist per tal de fer-ne experiència vital des de la fe.

La més cordial felicitació a l'autora, a qui animo a enllestir els dos volums que manquen dedicats al Pare i a l'Esperit Sant i, així, poder comptar amb una aproximació completa al misteri de Déu, que és Trinitat.

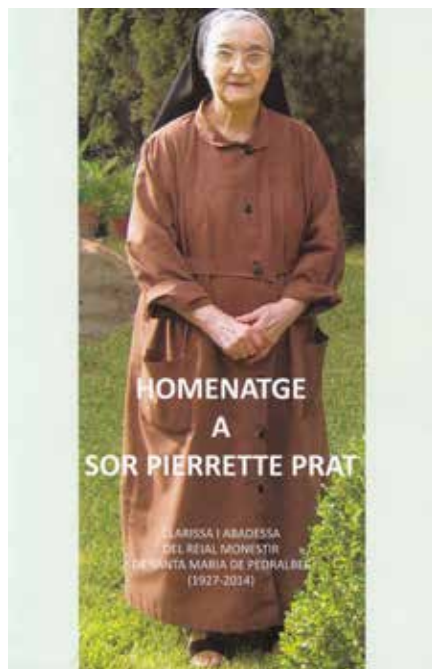
MIRALL DE VIDA. UNA LECTURA QUOTIDIANA DE L'EVANGELI

GABRIEL MAGALHÃES

FUNDACIÓ JOAN MARAGALL, ED. CRUÏLLA,
BARCELONA 2015.

“En un moment determinat de la meua vida, em sembla que va ser quan tenia 24 anys, vaig decidir llegir el Nou Testament. I la meua vida es va transformar completament”. Amb aquestes paraules, tot just a l'inici del llibre, Gabriel Magalhães ens narra el seu encontre amb la veu, els gestos i les accions de Jesús i com, de llavors ençà, la lectura de l'Evangelí ha impregnat i renovat tota la seva vida quotidiana.

Mirall de vida ens mostra les reflexions i les experiències d'un cristià que ha pres el Nou Testament com a llum que permet una mirada lliure i clara sobre el món, sobre els altres, sobre si mateix, sobre Déu. Una mirada renovadora que transforma la quotidianitat. Perquè l'Evangelí és, per a Gabriel Magalhães, un mirall en el qual llegir-nos.

HOMENATGE A SOR PIERRETTE PRAT CLARISSA I ABADESSA DEL REIAL MONESTIR DE SANTA MARIA DE PEDRALBES (1927-2014)

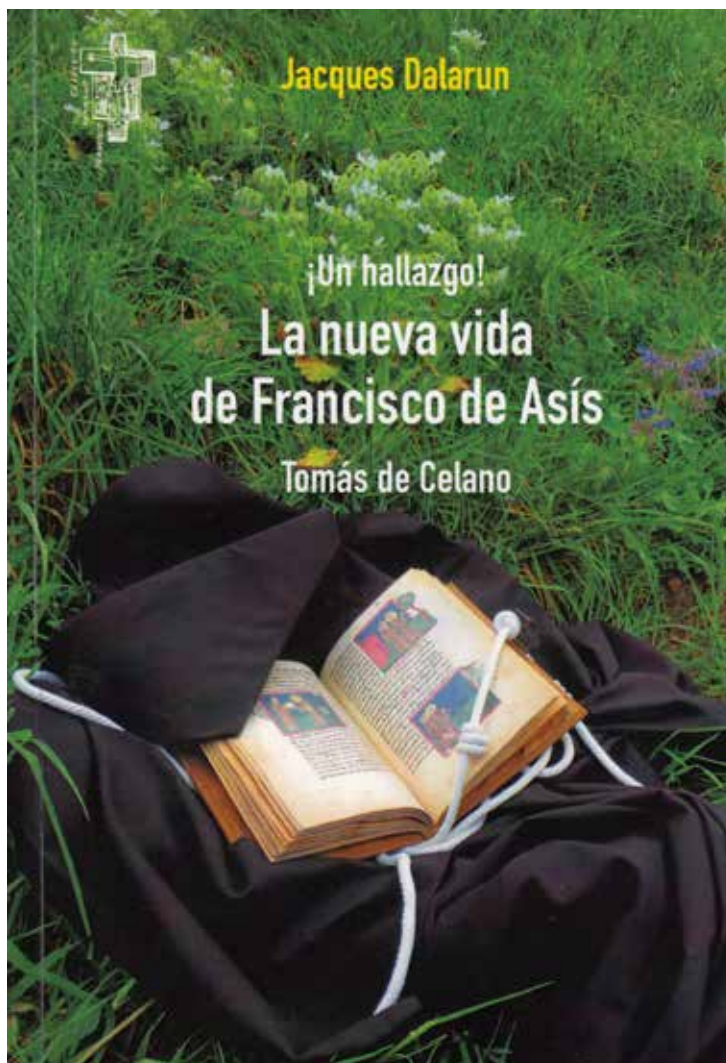
JOSEP LLUÍS BRONCHAL

AMICS I AMIGUES DE SOR PIERRETTE PRAT,
BARCELONA 2016.

Dos anys després de la mort de sor Pierrette, l'Associació d'amics que porta el seu nom ha volgut recopilar escrits i testimonis de persones que van conèixer aquesta gran dona, que visqué de manera senzilla i amagada com a clarissa al monestir de Pedralbes.

En la publicació participen: Josep Lluís Bronchal, Janine Prat, Josep Moran, fra Jordi Marquet, Antoni Cirera, fra Josep M. Segarra, fra Joan Botam, Carolina Camañes, Anna Castellano, Monique Castres, Ignasi-M. Anzizu, Ester Romero i Francesc Grané, les seves germanes de comunitat...

El llibre es conclou amb unes reflexions i pensaments de la pròpia religiosa, una entrevista que li havien fet al diari Avui, i amb el seu testament espiritual.

¡UN HALLAZGO! LA NUEVA VIDA DE FRANCISCO DE ASÍS, DE TOMÁS DE CELANO

JACQUES DALARUN

ED. FRANCISCANAS ARANTZAZU, 62, VITORIA-GASTEIZ 2015.

L'any 2014 es va descobrir un manuscrit d'entre el 1232 i 1233 que conté una vida de sant Francesc d'Assís inèdita, redactada per Tomàs de Celano. Jacques Dalarun, expert franciscanista i historiador medieval, tingué accés al manuscrit i el publicà l'any següent en francès. Aquest llibre recull la traducció

del manuscrit al castellà. És un condensat de la primera vida de Celano, redactada a petició del ministre general Fra Elies, que posa l'accent en el carisma dels primers anys, sobretot en la pobresa i l'atansament als pobres. És un volumet de petites dimensions (120x82mm), segurament per a ús d'un frare menor, per dur a la butxaca i meditar pel camí.

Segons Dalarun, *La Vida del nostre benaurat pare Francesc*, que així és anomenada per Celano, ha influenciat directament la *Llegenda dels Tres Companys* i especialment el *Memorial* de Tomàs de Celano, l'anomenada 2a. de Celano. La nova biografia retrobada no és sols un resum de la 1a. de Celano sinó també una actualització. Així, per exemple, apareix

el trasllat del cos de sant Francesc de l'església de sant Jordi a la nova Basílica de sant Francesc (25 maig 1230) que no podia aparèixer en la biografia anterior del 1228. Es fa al·lusió a la canonització d'Antoni de Pàdua, i un elogi de Joan Parenti, ministre general del 1227 al 1232. En el pelegrinatge de sant Francesc a Roma, hi va com a laic abans de la conversió i no com a penitent. Hi apareixen també trenta-tres nous miracles pòstums de sant Francesc que no consten en l'anterior biografia.

En el número 249, pp. 50-53 de la nostra revista, tenim una recensió més ampla de l'edició francesa.

**”L’Amor no és pas amat”
(Sant Francesc d’Assís)**